

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Redistribuce v rámci fiskální politiky

Diplomová práce

Bc. Hana Kutláková

Prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.

© 2014 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Redistribuce v rámci fiskální politiky“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce, s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. 11. 2014

Redistribuce v rámci fiskální politiky

Souhrn

Diplomová práce pojednává o rozboru ekonomické situace České republiky v letech 2004 až 2013 v souvislosti s uplatněním fiskální politiky. První část diplomové práce obsahuje teoretické vymezení fiskální politiky, následuje charakteristika státního rozpočtu a rozpočtové soustavy s vyjádřením vývoje ukazatelů patřících do rozpočtu. Další část diplomové práce je zaměřena na vliv finančních vztahů Evropské unie a České republiky na vládní rozpočet a ekonomickou situaci. Následuje analýza vývoje důležitých makroekonomických ukazatelů s porovnáním se zeměmi Evropské unie. Závěr práce obsahuje zhodnocení zjištěných skutečností.

Klíčová slova

Fiskální politika, veřejný rozpočet, čistá pozice, HDP, nezaměstnanost, inflace, platební bilance

Redistribution in the fiscal policy

Summary

The thesis analyzes of the economic situation in the Czech Republic from 2004 to 2013, in connection with the application of fiscal policy. The first part contains the theoretical definition of fiscal policy, followed by characteristics of the state budget and the budget system with an expression of development of indicators belonging to the budget. The next part of the thesis is focused on the effects of the financial relations between the European Union and the Czech Republic to the government budget and economic situation. The following chapter is dedicated to analysis of the evolution of major economic indicators in comparison with the countries of the European Union. The final part contains evaluation findings.

Keywords

Fiscal policy, public budget, the net position, GDP, unemployment, inflation, balance of payments

Úvod.....	5
1. Cíl a metodika.....	5
2. Fiskální politika	6
2.1 Fiskální decentralizace.....	8
Tabulka 2: Ratingové stupně tří největších agentur.....	10
3. Rozpočtová soustava.....	14
3.1 Veřejné výdaje	15
3.2 Veřejné příjmy	19
3.3 Soustava veřejných rozpočtů České republiky:	22
3.4 Státní rozpočet	24
3.5 Místní finance, místní rozpočet	25
3.6 Veřejný deficit	30
3.7 Veřejný dluh	35
4. Finanční vazby ČR a EU	37
4.1 Národní fond	39
4.1.1 Finanční nástroje, příjmy z rozpočtu EU	40
4.2 Vlastní zdroje poskytnuté EU, členský příspěvek	42
4.2.1 Složení vlastních zdrojů.....	42
4.2.2 Odvod vlastních zdrojů.....	43
4.3 Čistá pozice České republiky.....	44
4.3.1 Vývoj čisté pozice od roku 2004	44
5. Zhodnocení makroekonomických ukazatelů v letech 2004 až 2013	47
5.1 Hrubý domácí produkt	48
5.2 Zaměstnanost	52
5.3 Stabilita cenové hladiny	57
5.4 Vnější ekonomická rovnováha.....	60
5.5 Magický čtyřúhelník	64
6. Závěr	65
Použité zdroje	67
Seznam tabulek	71
Seznam obrázků.....	72
Seznam zkratk	73
Seznam příloh	73

Úvod

V průběhu let je spousta sporných názorů na roli státu v ekonomice a na uplatňování fiskální politiky, která je používána státem se záměrem pro podporu a udržení ekonomické rovnováhy. Významnou teorií tohoto ovlivňování se stalo keynesiánství, teorie britského ekonoma Johna Maynarda Keynesa, která nejen vysvětlovala souvislosti makroekonomických jevů, kterými jsou hrubý domácí produkt, zaměstnanost, agregátní poptávka, inflace atd., ale poskytovala i návod, jak je zejména prostředky fiskální politiky ovlivňovat. Keynesiánství bylo úspěšné jako metoda boje proti cyklickým hospodářským krizím, od 60. let však naráželo na problémy a stalo se terčem kritiky monetaristů, kteří naopak propagovali omezování státních zásahů a za hlavní úkol státu pokládali péči o stálost měny. I když důsledná monetaristická politika by měla vést k omezování daní i státních výdajů, ve skutečnosti se jí to nedaří, protože proti ní působí tlaky na rozšiřování působnosti státu, kterým se moderní demokratické společnosti těžko mohou bránit.

Češi jsou velmi kritičtí k hodnocení hospodářské situace své země a dle statistik ji dvě třetiny obyvatel hodnotí za špatnou. Proto je zapotřebí se jí zabývat. Hodnocením vývoje hospodaření a zjištěním vlivu fiskální politiky, se zjistí dopady na ekonomickou situaci státu.

Jelikož je Česká republika součástí Evropské unie a jsme jí ovlivňováni, je zapotřebí se tímto tématem také věnovat a sledovat porovnání s ostatními členskými zeměmi.

1. Cíl a metodika

Cílem diplomové práce je zanalyzovat vývoj a vliv fiskální politiky České republiky v letech 2004 až 2013. Zkoumán bude zejména vývoj příjmů a výdajů veřejného rozpočtu s dopadem na veřejný deficit a veřejný dluh státu. V návaznosti na hlavní cíl diplomové práce je dílčím cílem analýza finančních vztahů ČR a EU a porovnání hospodářské situace České republiky se zeměmi Evropské unie.

Práce je rozdělena následovně. První část bude zaměřena převážně na teoretickou část, jejíž hlavním zaměřením je na fiskální politiku a fiskální decentralizaci. Již zde bude možné sledovat první porovnání ČR s ostatními zeměmi a to v návaznosti na hodnocení výkonu vlády pomocí ratingových stupňů, které napomáhají určit důvěryhodnost vlád. Částečné naplnění cíle

diplomové práce autorka popisuje ve třetí kapitole, kde bude charakterizována rozpočtová soustava státu s hlavním zaměřením na příjmy a výdaje veřejných rozpočtů. Vyjádření vývoje daňové kvóty napomůže ztvárnit celkovou úroveň daňové zátěže ČR s porovnáním s ostatními státy EU. Dále zde bude popsán státní rozpočet společně s místními rozpočty se zaměřením na zanalýzování finanční soběstačnosti a zadluženosti obcí a krajů. V této kapitole je také přiblížen pojem veřejný deficit, který je považován za stav krátkodobé fiskální nerovnováhy, jeho vývoj společně s vývojem veřejného dluhu, který je považován za dlouhodobý stav fiskální nerovnováhy. Analýza tohoto vývoje pomůže zhodnotit stav České ekonomiky. Proto, aby bylo možné porovnávat makroekonomické ukazatele ČR a států Evropské unie, je zapotřebí znát finanční vztah mezi ČR a EU, jakou částkou se podílí ČR na členských příspěvcích a naopak jakým způsobem se podílejí příspěvky v podobě dotací od EU na celkových příjmech veřejných rozpočtů, čili vývoj čisté pozice ČR vůči rozpočtu EU. V následující páté kapitole je definováno a zanalýzováno čtyř důležitých makroekonomických ukazatelů, kterými jsou hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, inflace a platební bilance. Bude zde možné vidět jejich vývoj a analýzu vlivu fiskálních nástrojů na zmíněné ukazatele. Poslední závěrečná kapitola pojednává o zhodnocení získaných výsledků. Struktura diplomové práce bude končit seznamem použitých zdrojů společně se seznamem použitých tabulek a obrázků.

Pro analýzu ekonomické situace v České republice od vstupu do Evropské unie (2004), vývoj hlavních makroekonomických proměnných ve sledovaném období, vliv fiskální politiky převážně na vývoj HDP v České republice autorka bude používat především metody deskriptivní a klasické metody vědeckého zkoumání - analýzu a syntézu. Při zpracování empirické části práce bude také vycházet z metod indukce i dedukce, dále pak metody komparace a určování závislosti pomocí korelace.

Při zpracování této diplomové práce je využita odborná literatura i internetové zdroje.

2. Fiskální politika

Fiskální systém vzniká, aby mohly být profinancovány finanční vztahy a operace probíhající v rámci ekonomického systému mezi orgány a institucemi veřejné správy na straně jedné a ostatními subjekty na straně druhé (občané, domácnost, firmy, neziskové organizace apod.), neboli veřejné finance veřejné správy (místní správa a samospráva).

Mezi uvedené vztahy a operace řadíme veřejné zabezpečení veřejných statků (jejich produkci a poskytování), profinancování různých transferů (zejména sociálního rázu) a simulaci ekonomických subjektů k určitému chování (např. k ekologickému chování) prostřednictvím dotací, pokut či daní. Tento veřejný systém je nazýván veřejnou rozpočtovou soustavou, o které bude napsáno níže. Nyní blíže k fiskální politice.

Fiskální politika je součástí hospodářské politiky a slouží k ovlivňování agregátní poptávky a nabídky s cílem vyvolat žádoucí a potlačit nežádoucí účinky na celkovou produkci (HDP), zaměstnanosti a ceny (inflaci), a tím čelit nízkému tempu růstu či poklesu HDP, vysoké nezaměstnanosti a vysoké inflaci. Fiskální politikou se vláda snaží tedy záměrně ovlivnit, respektive stabilizovat základní makroekonomické ukazatele. K dosažení těchto cílů není podmínkou vyrovnaný státní rozpočet, avšak je dokonce dovoleno deficitní hospodaření veřejných rozpočtů.¹

K dosahování výše uvedených cílů je možné využít v rámci fiskální politiky jednorázového rozhodnutí státního orgánu, tzv. diskreční opatření, což znamená například změny ve výši vládních výdajů, změny v daňových sazbách, v úlevách a slevách na daních, přesuny vybraných druhů zboží ze snížené sazby daně z přidané hodnoty do základní, změny sazeb sociálního pojištění atd. (cílem je podpora rovnovážného ekonomického růstu a dosažení cenové stability a minimalizace nezaměstnanosti) nebo vestavěnými stabilizátory, což jsou opatření fiskální politiky zabudované do ekonomiky dlouhodobě. Vestavěné stabilizátory samy působí na úroveň agregátních výdajů, a tím na křivku agregátní poptávky, eventuálně i křivku agregátní nabídky. Za vestavěné stabilizátory považujeme progresivní daně, pojistné na státní politiku nezaměstnanosti a transferové platby, přičemž jejich smyslem je zajistit, aby disponibilní důchod jednotlivých osob kolísal méně než hrubý domácí produkt.

Fiskální politiku můžeme označit jako expanzivní nebo restriktivní.

Expanzivní fiskální politika si klade za cíl zvýšení HDP a snížení míry nezaměstnanosti, k čemuž užívá následujících nástrojů:

¹ HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR. Praha. 221 s.

- růst vládních nákupů statků a služeb (G),
- růst transferových plateb (TR),
- pokles zdanění.

Restriktivní fiskální politika se zaměřuje na snížení míry inflace, a to i za cenu snížení HDP a vyšší nezaměstnanosti, přičemž používá těchto nástrojů:

- pokles vládních nákupů statků a služeb (G),
- pokles transferových plateb (TR),
- růst zdanění.²

Účinnost fiskální politiky je však ovlivněna časovým zpožděním (např. financování investiční výstavby z rozpočtu, zpoždění při daňových reformách apod.), efektem vytěsňování, kdy např. v důsledku expanzivní fiskální politiky dochází k růstu poptávky po penězích na základě toho pak rostou úrokové sazby, což má za následek pokles soukromých investic, a péči o veřejný dluh.

2.1 Fiskální decentralizace

System fiskální decentralizace neboli systém rozdělování výdajových a příjmových kompetencí a jejich nástrojů mezi jednotlivé vládní úrovně je klíčovým a určujícím faktorem pro výslednou efektivitu a fungování veřejného sektoru. Musí respektovat základní vztahy fiskálního federalismu a fiskálně-politické normy daného státu. Decentralizace je obecně označována za transfer pravomoci a odpovědnosti za provádění veřejných funkcí z úrovně centrální vlády na nižší vládní úroveň či na soukromý sektor. Což vede k rozdělení funkcí veřejných financí, které by tyto vládní úrovně měly vykonávat.

Jasně definování tzv. výdajového určení je důležité pro zvyšování důvěryhodnosti a průhlednosti veřejného sektoru a pro snižování neproduktivních duplicít pravomocí. Toto určení výdajových pravomocí vede u jednotlivých vládních úrovní k zajištění vlastního stupně samostatnosti v alokaci výdajů, který je jedním z důležitých faktorů odvození typu a měřítek fiskální decentralizace.

² BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. 2010: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Praha. 216 s.

Odvození příjmů pro jednotlivou vládní úroveň je vždy předmětem nejčastějších sporů. Je velice důležité nastavit finanční tok příjmů, který by měl korespondovat s výdajovým určením, aby nedocházelo k vytváření deficitů vlády.

Lze využít tří druhů instrumentů při příjmovém určení a to daňové, dluhové a dotace. Přičemž použití daňových instrumentů by mělo respektovat zásady daňové politiky. Především efektivnost v sobě zahrnuje požadavek nezpůsobovat při aplikaci daně velké rozdíly v cenách a užitku různých druhů činností, tzn. nepůsobit negativně na chování ekonomických subjektů.

Tabulka 1: Rozdělení daňových nástrojů fiskální decentralizace

Daňové nástroje individuálních vládních úrovní	
Centrální vláda	Nižší vládní úrovně
	Daně s nemobilním základem a výnosem
Vysoce progresivní příjmové daně	Užitkové poplatky
Daně korporací	Daň z hlavy
Spotřební daně	System sdílení daní
	System přírážek

Zdroj: HAMERNÍKOVÁ, B., MAAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha. 250 s.

Dluhové nástroje představují emisní dluhové cenné papíry, které jsou obchodovány na finančním trhu. Decentralizace dluhových instrumentů vyžaduje zavedení přísných rozpočtových opatření. Přínosem a zároveň tedy důvodem vstupu na finanční trh je možnost financování kapitálových výdajů, vyrovnání časového nesouladu mezi příjmy a výdaji v průběhu rozpočtového roku a posilování politické důvěryhodnosti, přičemž jednotlivé vládní úrovně a vlády jsou monitorovány finančními institucemi. Výkon jednotlivých vlád je možno zjistit z ratingu, s čímž může souviset výše úrokové sazby, případně zablokování vstupu na finanční trh.

Pro rok 2013 mezinárodní ratingová agentura Standard & Poor's hodnotila Českou republiku, že je zastupována stabilními institucemi a obezřetnou fiskální politikou. Dlouhodobý rating v cizí měně byl stanoven na stupnici „AA-“, krátkodobý na stupnici „A-1+“, v domácí měně byla ČR hodnocena známkami „AA/A-1+“. S&P věří, že ČR má solidní růstový potenciál, navzdory politickým sporům, které brzdí průběh strukturálních reforem. Udělení

vyššího stupně ratingu je ovlivněno relativně nízkou úrovní hrubého domácího produktu na hlavu³.

Tabulka 2: Ratingové stupně tří největších agentur

Ratingové stupně tří největších agentur			
Standard & Poor's	Moody's	Fitch	
AAA	Aaa	AAA	investice je bez rizik
AA+	Aa1	AA+	investice je bezpečná
AA	Aa2	AA	
AA-	Aa3	AA-	
			investice je bezpečná, ale náchylná k vlivům v jednotlivých oborech
A+	A1	A+	
A	A2	A	
A-	A3	A-	
BBB+	Baa1	BBB+	investice je středně bezpečná
BBB	Baa2	BBB	
BBB-	Baa3	BBB-	
BB+	Ba1	BB+	Spekulativní investice
BB	Ba2	BB	
BB-	Ba3	BB-	
			spekulativní investice s negativním výhledem
B+	B1	B+	
B	B2	B	
B-	B3	B-	
			pravděpodobný je úpadek a nesplacení závazků
CCC+	Caa1	CCC+	
CCC	Caa2	CCC	
CCC-	Caa3	CCC-	
CC	Ca	CC	
C	C	C	
CI	C	D	
D	C	D	

Zdroj: TROUSILOVÁ, A, Rating [online]. Tema novinky. [cit. 2014-09-30]. Dostupné z <<http://tema.novinky.cz/rating>>

³ MALÁ, B. Standard & Poor's potvrdila rating ČR, letos čeká schodek rozpočtu na 3 %. [online]. Patria. 26. Července 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z <<http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2392827/standard-and-poors-potvrdila-rating-cr-letos-ceka-schodek-rozpocetna-3-.html>>

Tabulka 3: Zobrazení hodnocení států dle ratingových stupňů

MOODY'S		STANDARD & POOR'S		Fitch
Investiční stupně				
Aaa	Německo, Nizozemsko, Rakousko, USA, Švýcarsko, Finsko, Norsko, Dánsko, Švédsko, N. Zéland, Kanada, Singapur, Austrálie, Lucembursko	AAA	Německo, Norsko, Švýcarsko, Singapur, Dánsko, Finsko, Velká Británie, Kanada, Austrálie, Švédsko, Lucembursko	Rakousko, Finsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, USA, Švýcarsko, Singapur, Dánsko, Švédsko, Kanada, Lucembursko
Aa1	Belgie, Hongkong, Francie, Velká Británie	AA+	Hongkong, USA, Rakousko, Nizozemsko	Austrálie, Hongkong, Velká Británie, Francie
Aa2	Kuvajt	AA	Nový Zéland, Belgie, Francie	Japonsko, Kuvajt, Nový Zéland, Belgie
Aa3	Tchaj-wan, S. Arábie, Čína, Chile, Japonsko	AA-	Tchaj-wan, Kuvajt, S. Arábie, Japonsko, Česká republika	S. Arábie
A1	Česká republika , Estonsko, Izrael, Korea	A+	Chile, Čína	Česká republika , Tchaj-wan, Korea, Malta, Čína, Slovensko, Estonsko
A2	Polsko	A	Korea, Estonsko, Izrael, Slovensko	Chile, Izrael
A3	Malajsie, J. Afrika, Malta, Slovensko	A-	Malajsie, Polsko, Malta, Slovinsko, Irsko	Malajsie, Polsko, Slovinsko
Baa1	Mexiko, Rusko, Litva, Irsko	BBB+	J. Afrika, Lotyšsko	J. Afrika, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Španělsko
Baa2	Kazachstán, Itálie, Lotyšsko, Španělsko	BBB	Chorvatsko, Rusko, Bulharsko, Litva, Mexiko, Itálie, Španělsko	Maďarsko, Rusko, Mexiko, Litva
Baa3	Chorvatsko, Indie, Bulharsko, Rumunsko, Brazílie, Island, Maďarsko	BBB-	Kazachstán, Indie, Island, Brazílie	Chorvatsko, Indie, Bulharsko, Kazachstán, Brazílie
Spekulativní stupně				
Ba1	Slovinsko	BB+	Rumunsko, Maďarsko	Makedonie, Island, Rumunsko, Indonésie, Turecko, Portugalsko
Ba2	Indonésie, Turecko	BB	Vietnam, Makedonie, Černá hora, Indonésie, Turecko, Portugalsko	Egypt
Ba3	Egypt, Portugalsko	BB-	Srbsko, Mongolsko	Srbsko
B1	Mongolsko, Vietnam	B+	Bělorusko, Ukrajina	Vietnam, Mongolsko
B2	Turkmenistán, Bosna a Hercegovina, Ukrajina	B	Argentina, Kypr	Ukrajina, Řecko
B3	Pákistán	B -	Pákistán, Řecko, Egypt	Kypr
Caa1	Kuba, Moldávie, Argentina	CCC+		
Caa2		CCC		
Caa3	Řecko, Kypr	CCC-		
Ca		SD		

Zdroj: Rating zemí světa [online]. Finance. 1. Června 2014 [cit. 2014-09-30]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/rating/hodnoceni/>>.

Poslední ze tří instrumentů fiskální decentralizace jsou dotace, které by měly plnit tři základní úlohy, kterými jsou:

- internalizace přeshraničních efektů,
- fiskální vyrovnání mezi jurisdikcemi,
- zdokonalení celkového daňového systému.

Příčemž důvodem používání dotací jsou tzv. fiskální propasti (příjmy nižší než výdajová odpovědnost), fiskální nerovnosti, fiskální neefektivnosti a mezistátní přeshraniční efekty.

Obsah pojmu dotace je vymezen v § 3 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „rozpočtová pravidla“). Dotací se rozumí peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel. V definici je významný zejména výraz „peněžní prostředky“ kterými zákon charakterizuje, že dotaci ze státního rozpočtu lze poskytnout především formou peněžního plnění. Dotace se neposkytují věcnou (naturální) formou.

Dotaci nebo návratnou finanční výpomoc ze státního rozpočtu může poskytnout ústřední orgán státní správy, úřad práce, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky nebo organizační složka státu, kterou určí zvláštní zákon (viz § 14 rozpočtových pravidel).

- Ústřední orgány státní správy (viz. zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů). V České republice působí tyto ústřední orgány státní správy, v jejichž čele je člen vlády:
 1. Ministerstvo financí,
 2. Ministerstvo zahraničních věcí,
 3. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,
 4. Ministerstvo kultury,
 5. Ministerstvo práce a sociálních věcí,
 6. Ministerstvo zdravotnictví,
 7. Ministerstvo spravedlnosti,
 8. Ministerstvo vnitra,

9. Ministerstvo průmyslu a obchodu,
 10. Ministerstvo pro místní rozvoj,
 11. Ministerstvo zemědělství,
 12. Ministerstvo obrany,
 13. Ministerstvo dopravy,
 14. Ministerstvo životního prostředí,
 15. Ministerstvo informatiky.
- Úřady práce (viz. § 7 a násl. zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů).
 - Akademie věd ČR (viz. zákon č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, ve znění pozdějších předpisů).
 - Grantová agentura ČR (viz § 36 a násl. zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje).
 - Organizační složky státu určené zvláštním zákonem nebo PO (například Czechinvest viz. § 4a a násl. zákon č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů).

Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest byla zřízena jako státní příspěvková organizace se sídlem v Praze. Agentura má právo hospodařit s majetkem státu a při své činnosti se řídí zákonem č. 218/2000 Sb. Agentura je podřízena Ministerstvu průmyslu a obchodu. Poskytuje mj. podpory pro malé a střední podnikatele.

- Dále Centrum pro regionální rozvoj ČR (CRR ČR) je státní příspěvková organizace, založená Ministerstvem pro místní rozvoj, která již od roku 1997 aktivně podporuje regionální politiku vlády ČR; zajišťuje součinnost při poskytování dotací.

Správci jednotlivých kapitol státního rozpočtu jsou odpovědní za hospodaření s prostředky státního rozpočtu a jinými peněžními prostředky státu ve své kapitole. (viz § 39 rozpočtových pravidel)

Kontrolu hospodaření s prostředky státního rozpočtu (včetně dotací) tzv. finanční kontrolu zajišťují:

- Ministerstvo financí (Centrální harmonizační jednotka pro finanční kontrolu),
- územní finanční orgány,
- správci kapitol a
- krajské úřady.

Dotace lze obecně rozdělit:

- účelové – tyto dotace jsou poskytovány na splnění určitého účelu, přičemž jejich použití je přesně vymezeno. Vyvolávají substituční efekt, avšak potlačují rozhodovací samostatnost příjemců dotací.
- neúčelové – tyto dotace jsou poskytovány bez specifického účelu u příjemce, přičemž vyvolávají důchodový efekt. Přičemž neúčelové dotace byly zavedeny hlavně z důvodu vyrovnávání fiskální nerovnosti.⁴

3. Rozpočtová soustava

Mluvíme-li o rozpočtové neboli fiskální politice, jedná se o využívání státních finančních prostředků (rozpočtové soustavy) k dosažení stanovených cílů národního hospodářství. Hlavním účelem je tedy zajistit dostatečný objem veřejných příjmů (VP) k profinancování tzv. veřejných výdajů (VV).⁵

Otázkou je, zda vůbec a v jakém rozsahu lze delegovat kompetence na stát a zda stát je schopen poskytnout na oplátku určité jistoty, výhody či užitky. Neustálým diskutováním o záležitosti zásahů států v ekonomice se zformovaly dva protichůdné postoje. Jedním z nich je postoj zcela odmítající zásahy státu a jeho úlohu v ekonomice a tím druhým je postoj obhajující tyto zásahy. Podle toho zda v dané společnosti převládají v otázce kompetencí státu kolektivistické či individualistické názory, se rozhoduje o tom, jak velká část statků se bude rozdělovat kolektivně, k jak velké redistribuci důchodů a bohatství bude docházet a jak velký objem prostředků bude odčerpán ze soukromého sektoru právě fiskálním systémem.

⁴ PEKOVÁ, J. 2005. *Veřejné finance*. 3. vydání. ASPI, a.s. Praha. 127 s.

⁵ PEKOVÁ, J. 2005. *Veřejné finance*. 3. vydání. ASPI, a.s. Praha. 85 s.

Snahou každé společnosti je dosáhnout optimálního ekonomického systému, jehož kritériem je paretovské optimum. Podmínkou k dosažení optima je tzv. dokonalá konkurence. Tohoto stavu však není možné nikdy dosáhnout, jelikož dochází k tzv. tržním selháním. V rámci těchto selhání není dosahováno efektivní alokace zdrojů, stabilizace makroekonomických veličin a distribuce důchodů a bohatství nemusí být v souladu se společenským konsenzem o spravedlnosti. K příčinám mikroekonomických selhání patří různé formy nedokonalé konkurence, neúplná informovanost, výskyt tzv. veřejných statků a výskyt externalit.

Pro nápravu těchto ekonomických selhání se využívá fiskálních funkcí vlády:

- Alokační (zabezpečování a financování veřejných statků a služeb, kritériem je efektivnost)
- stabilizační (je doménou právě fiskální politiky – použití veřejných financí k ovlivňování dynamiky hospodářského růstu, kritériem je stabilita ekonomiky, resp. Stupeň dosahování programových vládních cílů)
- redistribuční (přerozdělování, kritériem je distribuční spravedlivost)⁶

Tyto státní zásahy jsou uskutečňovány tzv. fiskálními nástroji, tj. VP a VV, které jsou popsány v níže uvedených podkapitolách.

3.1 Veřejné výdaje

Veřejné výdaje, veřejné výdajové projekty a programy jsou pojmy označující reálné ekonomické procesy a finanční pohyby, které tvoří významnou součást fiskálních nástrojů rozpočtové a fiskální politiky. Dle Hemerníkové je velice důležité rozlišovat tyto tři pojmy, i přestože jsou často považovány za synonyma, avšak slouží k označení odlišných skutečností.

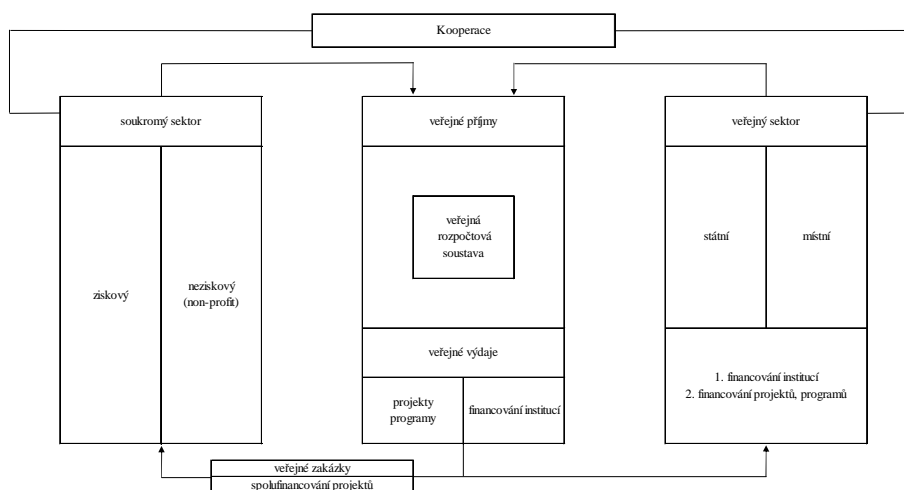
Veřejné finance je možné také nazývat toky finančních prostředků, které jsou v rámci veřejné rozpočtové soustavy alokovány na realizaci fiskálních funkcí státu na principu nenávratnosti a neekvivalenci. Zjednodušeně lze říci, že se jedná o financování aktivit státních a místních institucí. Avšak rozšíření státních aktivit vyvolalo potřebu financovat nejen činnosti institucí, ale také konkrétní veřejné projekty, případně celé výdajové programy (např. v oblasti

⁶ PEKOVÁ, J. 2005. *Veřejné finance*. 3. vydání. ASPI, a.s. Praha. 87 s

sociální péče, zdravotnictví, vzdělávání, kultury, ekologie apod.). V tomto případě nelze hovořit pouze o pohybu finančních prostředků, nýbrž i o realizaci určitých konkrétních cílů.

Veřejný program je ve srovnání s veřejným projektem komplexnější, má určité cíle, předpokládá určitý postup a časový harmonogram. Přičemž rozšíření mezinárodní spolupráce přináší veřejné programy a projekty, které mají například za cíl podporu určitých regionů nebo zemí či podporu určitých záměrů (např. rozvoj technologií, komunikací apod.). Tyto projekty jsou také financovány z veřejných prostředků a to buď úplně anebo na základě spoluúčasti. Jde však o veřejné prostředky vytvářené v rámci nadnárodních struktur a jejich rozpočtů.

Pro rozbor rozdílů mezi VV, veřejnými projekty a programy hraje velkou roli časový faktor. VV jsou vytvářeny a financovány v rámci jednoho rozpočtového období, zatímco projekty a programy mají většinou dlouhodobý charakter. Naopak spojitost ukazuje na organickou provázanost veřejných financí a veřejného sektoru. Veřejné výdaje tvoří finanční prostředky v určitém objemu a struktuře, s určitými zásadami přidělování, čerpání a kontroly plnění; veřejné výdajové projekty a veřejné výdajové programy jsou pojmy označující věcné ekonomické procesy, činnosti, produkce nebo účelové transfery prostředků různým subjektům podle určitých zásad.⁷

Obrázek 1: Vazby mezi veřejnými výdaji, veřejnými výdajovými projekty a výdajovými programy, Zdroj: HAMERNÍKOVÁ, B., MAAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha. 76 s.

⁷ HEMERNÍKOVÁ, B., MAAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 76 s.

V rámci VV rozlišujeme dvě základní skupiny

- vládní výdaje (G)
- vládní transfery (T_r)

Vládní výdaje

- vládní výdaje spotřebního charakteru (G_c)
- vládní výdaje investičního charakteru (G_i)

V důsledku vládních výdajů je vyprodukován určitý výkon, při němž vzniká nákup či produkce veřejných statků a služeb, tudíž se jedná spíše o realizaci alokační fiskální funkce vlády.

Transfery

Specifické VV, které jsou poskytovány s určitým cílem různým subjektům, přičemž nevzniká žádné protiplnění tzn. že subjekt obdrží transfer, avšak nemusí nic vyprodukovat ani poskytnout). Jedná se o princip neekvivalence v rámci veřejných financí, proto se jedná spíše o realizaci nedistribuční fiskální funkce vlády. Tyto transferové platby zajišťují zvýšení důchodů lidí, kteří si na základě tohoto zvýšení dovolují kupovat více statků a služeb. Transfery mohou ovlivňovat motivaci příjemců k většímu či menšímu pracovnímu či investičnímu úsilí, to je nutno si připomenout zejména při rozhodování o objemu, struktuře a eventuálních příjemcích transferů. Transfery jsou pro charakter svých dopadů někdy označovány jako záporné daně.

Obdobný charakter a dopad mají i tzv. slevy na daních. V tomto případě nejde o veřejný výdaj, ale o tzv. daňový výdaj. Vláda se vzdává části svých daňových příjmů ve prospěch jiných subjektů z důvodů alokačních nebo nedistribučních.

Veřejné výdaje, veřejné výdajové projekty a programy mají významné makroekonomické a mikroekonomické aspekty a dopady

Makroekonomický efekt:

- VV jsou nezbytnou součástí koloběhu příjmů a výdajů v ekonomice
- VV na nákup statků a služeb (G) jsou důležitým prvkem ovlivňujícím agregátní poptávku a produkci

- VV, projekty a programy působí jako multiplikační faktor v rámci aktivní fiskální politiky (záleží na účelu použití)
- VV, projekty a programy mohou být příčinou vzniku deficitu popř. veřejného dluhu
- Růst VV a růst veřejného sektoru ovlivňuje celkovou zaměstnanost a produkci v ekonomice

Mikroekonomický efekt:

- Substituční efekt (změna spotřebitelského chování za jinak nezměněných podmínek v důsledku poskytnutí VV, např. formou dotací k nějakému statku)
- Důchodový efekt (nedochází ke změně chování ekonomických subjektů, jejich rozpočtové omezení se sice zvýší, ale nezmění své preference)⁸

Základními kritérii ke sledování výdajových aktivit je kritérium hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti (tzv. 3E – economy, efficiency, effectiveness), kdy právě účelnost je nejvyšším kritériem.

Ministerstvo financí stanovuje vyhláškou č. 323/2002 Sb. tzv. rozpočtovou skladbu, Jedná se o jednotný systém třídění příjmů a výdajů, který je uplatňován v rozpočtech územních samosprávných celků (ÚSC), dobrovolných svazků obcí (DSO), organizačních složek státu (OSS) a dalších rozpočtech zejména při sledování plnění státního rozpočtu. Tato rozpočtová skladba třídí příjmy a výdaje dle těchto hledisek:

- odpovědnostního – třídění podle správců kapitol
- druhového – třídění podle příjmových a výdajových druhů, které vycházejí z ekonomické charakteristiky jednotlivých finančních operací (běžné a kapitálové výdaje)
- odvětvového – třídění podle odvětví na skupiny, oddíly, poddíly a paragrafy (nejnižší jednotkou jsou paragrafy)
- konsolidačního (třídění uvnitř soustavy veřejných rozpočtů a ostatních veřejných peněžních fondů, a to v případě, že skutečnost není vyjádřena v druhovém třídění)
- zdrojového (podkladové třídění podle druhů podkladu pro změnu rozpočtu, prostorové třídění podle prostorového původu a nástrojové třídění)

⁸ HEMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ. a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 77 s.

- doplňkového (třídění z hlediska příslušnosti ke zvlášť sledovaným celkům)
- programového
- účelového
- strukturního (hledisko věcné podstaty)
- transferového (třídění z hlediska účelů transferů)⁹

3.2 Veřejné příjmy

Veřejné příjmy (VP) jsou obecně příjmy plynoucí do veřejných rozpočtů. Může se tak jednat o státní rozpočet, rozpočty krajů a obcí, parafiskální fondy, ale také o rozpočty zdravotních pojišťoven.

VP nečleníme pouze dle rozpočtové sklady, jak je uvedeno výše. Největším tokem do veřejných příjmů jsou obecně daně, avšak pro lepší přehled dále dělíme veřejné příjmy na tři základní části:

- neúvěrové příjmy – daně, sociální pojištění a poplatky,
- úvěrové příjmy – výpůjčky státu,
- ostatní příjmy – např. výnosy z prodeje státního majetku.

Daňové příjmy jsou nejvýznamnějším veřejným příjmem, jelikož činí až 90% veškerých příjmů veřejných rozpočtů. Jedná se o povinnou, zákonem stanovenou, nenávratnou, neekvivalentní a většinou neúčelovou platbu do veřejného rozpočtu. Občan nebo firma může být v daný okamžik podroben i více daňovým povinnostem, proto se na makroekonomické úrovni sleduje ukazatel tzv. celková daňová povinnost, která představuje souhrn všech plateb, kterými je subjekt zatížen. Celkovou povinnost je možné měřit pomocí tzv. daňové kvóty (čistá = „daň“, složená = „daň“ + další odvody). Objektivnějším vyjádření velikosti veřejného sektoru je tzv. konsolidovaná složená daňová kvóta, která má zamezit duplicitnímu započtení příjmů. Daňová kvóta je tedy ukazatelem, který představuje podíl daní na hrubém domácím produktu. Tento údaj je sledován například Eurostatem či Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Bohužel data o daňových kvótách jsou publikována s několikaletým zpožděním.

⁹ Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2002/vyhlaska-c-323-2002-sb-3461>>

Z mezinárodního porovnání vyplývá, že Česká republika je hodnotou svého daňového zatížení nad úrovní průměrné hodnoty zatížení v Evropské unii.

Tabulka 4: Vývoj složené daňové kvóty ve státech EU v letech 2005 až 2012 v % (dle OECD)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Australia	30,0	29,6	29,7	27,1	25,8	25,6	26,5	..
Austria	42,1	41,5	41,8	42,8	42,4	42,2	42,3	43,2
Belgium	44,5	44,1	43,6	44,0	43,1	43,5	44,1	45,3
Canada	32,3	32,6	32,3	31,6	31,4	30,6	30,4	30,7
Chile	20,7	22,0	22,8	21,4	17,2	19,5	21,2	20,8
Czech Republic	36,1	35,6	35,9	35,0	33,8	33,9	34,9	35,5
Denmark	50,8	49,6	48,9	47,8	47,8	47,4	47,7	48,0
Estonia	30,6	30,7	31,4	31,9	35,3	34,0	32,3	32,5
Finland	43,9	43,8	43,0	42,9	42,8	42,5	43,7	44,1
France	44,1	44,4	43,7	43,5	42,5	42,9	44,1	45,3
Germany	35,0	35,7	36,1	36,5	37,4	36,2	36,9	37,6
Greece	32,1	31,6	32,5	32,1	30,5	31,6	32,2	33,8
Hungary	37,3	37,3	40,3	40,1	39,9	38,0	37,1	38,9
Iceland	40,7	41,5	40,6	36,7	33,9	35,2	36,0	37,2
Ireland	30,1	31,6	31,1	29,2	27,6	27,4	27,9	28,3
Israel	35,7	36,0	36,4	33,8	31,3	32,4	32,6	31,6
Italy	40,6	42,1	43,2	43,0	43,4	43,0	43,0	44,4
Japan	27,3	28,1	28,5	28,5	27,0	27,6	28,6	..
Korea	24,0	25,0	26,5	26,5	25,5	25,1	25,9	26,8
Luxembourg	37,6	35,9	35,6	37,3	39,0	37,3	37,0	37,8
Mexico	18,1	18,2	17,7	20,9	17,4	18,9	19,7	..
Netherlands	38,4	39,1	38,7	39,2	38,2	38,9	38,6	..
New Zealand	36,4	35,7	34,5	33,6	31,1	31,1	31,5	32,9
Norway	43,2	43,5	42,9	42,1	42,0	42,6	42,5	42,2
Poland	33,0	34,0	34,8	34,2	31,7	31,7	32,3	..
Portugal	31,1	31,8	32,5	32,5	30,7	31,2	33,0	32,5
Slovak Republic	31,5	29,4	29,5	29,5	29,1	28,3	28,7	28,5
Slovenia	38,6	38,3	37,7	37,1	37,0	38,1	37,1	37,4
Spain	36,0	36,9	37,3	33,1	30,9	32,5	32,2	32,9
Sweden	48,9	48,3	47,4	46,4	46,6	45,4	44,2	44,3
Switzerland	28,1	27,9	27,7	28,1	28,7	28,1	28,6	28,2
Turkey	24,3	24,5	24,1	24,2	24,6	26,2	27,8	27,7
United Kingdom	35,4	36,3	35,7	35,8	34,2	34,9	35,7	35,2
United States	26,0	26,8	26,9	25,4	23,3	23,8	24,0	24,3
OECD-Total	34,8	35,0	35,0	34,5	33,6	33,8	34,1	..

Zdroj: OECD. Total tax revenue [online]. 17th January 2014. [cit.14-07-31]. Dostupné z <http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/total-tax-revenue_20758510-table2>

Daňový systém České republiky je ve svých hlavních znacích podobný systémům většiny vyspělých zemí, zejména evropských. Daňové příjmy pocházejí zhruba ve stejné míře z nepřímých a přímých daní.

Přímé daně

- Daň z příjmů fyzických osob
- Daň z příjmů právnických osob
- Daň z nemovitých věcí (daň z pozemků, daň ze staveb)
- Silniční daň
- Daň z nabytí nemovitých věcí – daně převodové (daň dědická, darovací, daň z převodu nemovitostí)

Nepřímé daně

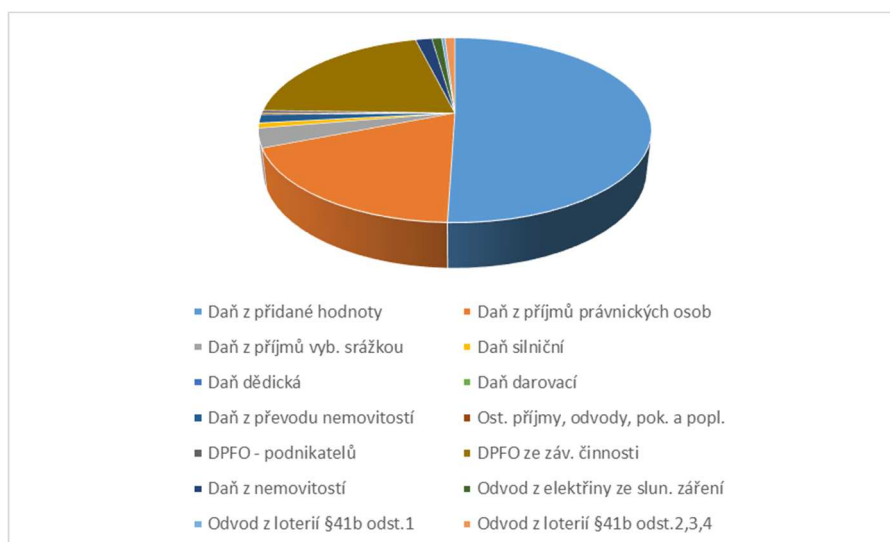
- Daň z přidané hodnoty (univerzální)
- Spotřební daň a cla (selektivní)

Vývoj uvedených daní je možné vidět v níže uvedené tabulce, která ukazuje přehled vybraných daní za období od roku 2004 do roku 2013 v mil. Kč. Nejvíce se na daňových příjmech podílí Daň z přidané hodnoty (DPH), která činí 45 %. Naopak zanedbatelná je daň dědická, která činí pouhé 0,02 % z celkových daňových příjmů.

Tabulka 5: Vývoj daňových příjmů v letech 2004 až 2013 (mil. Kč)

Daň	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Daň z přidané hodnoty	184 320	208 413	217 784	236 385	255 190	253 612	269 547	275 394	278 231	308 462
Daň z příjmů právnických osob	106 526	137 432	128 865	155 674	173 590	110 543	114 746	109 312	120 461	113 052
Daň z příjmů vyb. srážkou	12 098	11 242	14 003	15 700	19 299	19 189	19 298	19 848	20 781	20 488
Daň silniční	5 509	5 191	5 428	5 915	6 002	4 795	5 100	5 187	5 206	5 273
Daň dědická	100	103	124	109	115	88	87	78	71	76
Daň darovací	818	510	604	692	345	162	138	4 279	3 368	108
Daň z převodu nemovitostí	9 461	7 494	7 788	9 774	9 950	7 809	7 453	7 362	7 660	8 894
Ost. příjmy, odvody, pok. a popl.	5 099	5 252	4 977	4 250	4 281	3 784	3 487	3 109	3 039	1 869
DPFO - podnikatelů	24 040	26 583	17 854	17 003	17 749	5 565	7 987	2 939	3 261	2 680
DPFO ze záv. činnosti	102 627	110 662	111 633	126 388	115 180	111 042	111 842	119 373	119 787	126 134
Daň z nemovitostí	4 948	4 987	5 017	5 123	5 195	6 361	8 747	8 568	9 541	9 847
Odvod z elektřiny ze slun. záření								5 939	6 403	5 817
Odvod z loterií §41b odst.1									1 287	2 076
Odvod z loterií §41b odst.2,3,4									4 649	5 981
C E L K E M	455 547	517 870	514 079	577 014	606 896	522 950	548 432	561 388	583 746	610 759

Zdroj: Daňová Statistika. Ministerstvo financí. [online]. 31. července 2014. [cit.14-10-15]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/dane/danova-statistika>>

Obrázek 2: Grafické znázornění poměru vybraných daní za rok 2013, vlastní zpracování

Kromě přímých a nepřímých daní existují tzv. ostatní daňové příjmy, do kterých řadíme především pojistné sociálního pojištění. Právě tato platba je nejvydatnějším příjmem veřejných rozpočtů a tvoří přibližně 40% všech daňových příjmů.

Ostatní daňové příjmy se skládají:

- pojistné na důchodové pojištění (financování starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů)
- veřejné zdravotní pojištění (financování zdravotní péče)
- nemocenské pojistné (vyplácení nemocenských dávek)

Mezi další příjmy veřejných rozpočtů patří poplatky a úvěrové příjmy.

Tyto státní finanční prostředky jsou rozděleny v rozpočtové soustavě tedy v soustavě veřejných rozpočtů a institucí, které zabezpečují tvorbu, rozdělování, užití a kontrolu toků jednotlivých okruhů finančních prostředků v rámci této soustavy. Veřejný rozpočet je tedy důležitý finanční nástroj k zabezpečení úkolů a činností státu.

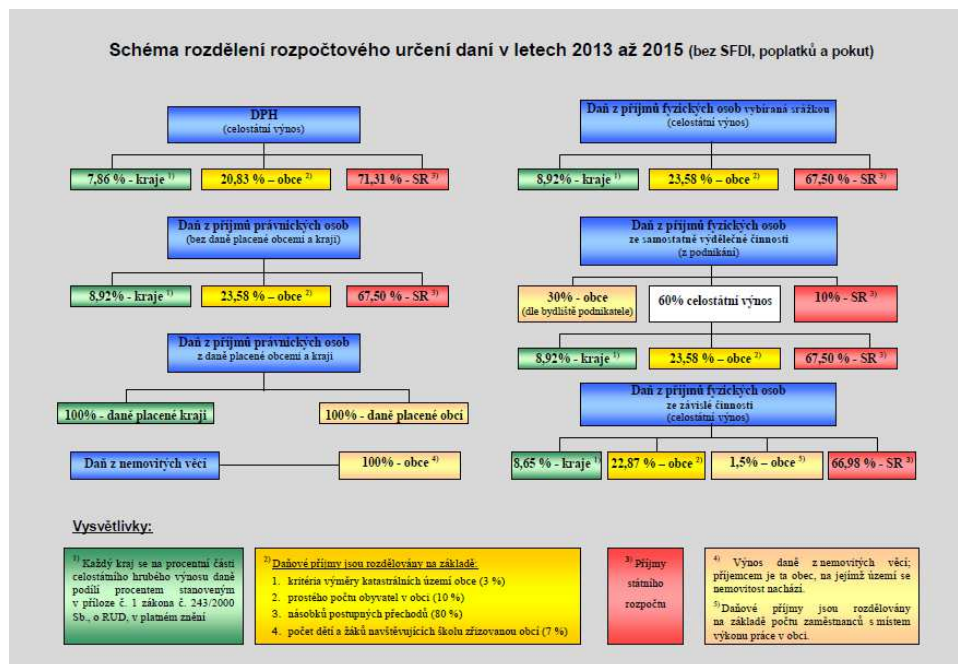
3.3 Soustava veřejných rozpočtů České republiky:

Stát jako takový není jediným orgánem, který by se staral o finance a jeho hospodaření. Stát je reprezentován různými orgány a institucemi. Sledujeme-li finanční hospodaření státních orgánů jako celek, zabýváme se veřejnými financemi, které můžeme rozdělit na:

- státní rozpočet ČR,
- rozpočty územních samosprávných celků (krajů, měst a obcí),
- rozpočty organizačních složek státu,
- rozpočty státních příspěvkových organizací,
- rozpočty mimorozpočtových speciálních fondů (také jako parafiskální fondy), které jsou zřizovány pro pokrytí výdajů důležitých pro společnost, které jsou určeny k přesně vymezeným účelům.

Rozpočtová soustava je členitější čím je složitější struktura veřejné vlády a veřejné správy. Proto je velice důležité rozhodnout o optimální přiřazení příjmů do rozpočtu a optimálním financování výdajů z jednotlivých rozpočtů. Významná je i optimalizace finančních vztahů mezi jednotlivými rozpočty a také tzv. daňové určení, tedy který rozpočet z jakých daní profituje.

V níže uvedeném schématu lze vidět rozdělení daní, které je stanovené pro roky 2013 až 2015. Jaký poměr vybraných daní bude přidělen do jakého rozpočtu. Jak již bylo zmíněno, největším podílem vybraných daní je HDP, proto autorka pro příklad znázornění vybrala právě HDP, kde 7,86 % což činí v průměru 19 550,5 mil. Kč je přiděleno rozpočtům krajů, 2,83 % čili v průměru 26 458,3 mil. Kč je přiděleno rozpočtům obcí a 73,31 %, které připadají v průměru 12 261,6 mil. Kč připadne státnímu rozpočtu (SR).

Obrázek 3: Rozpočtové určení daní pro rok 2013 až 2015, Zdroj: Rozpočtové určení daní. Finanční správa. 1. leden 2014. Dostupné z <<http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/danovy-system-cr/rozpocetove-urceni-dani>>

Stěžejní složku veřejné rozpočtové soustavy tvoří právě státní rozpočet, který bude popsán v následující kapitole.

3.4 Státní rozpočet

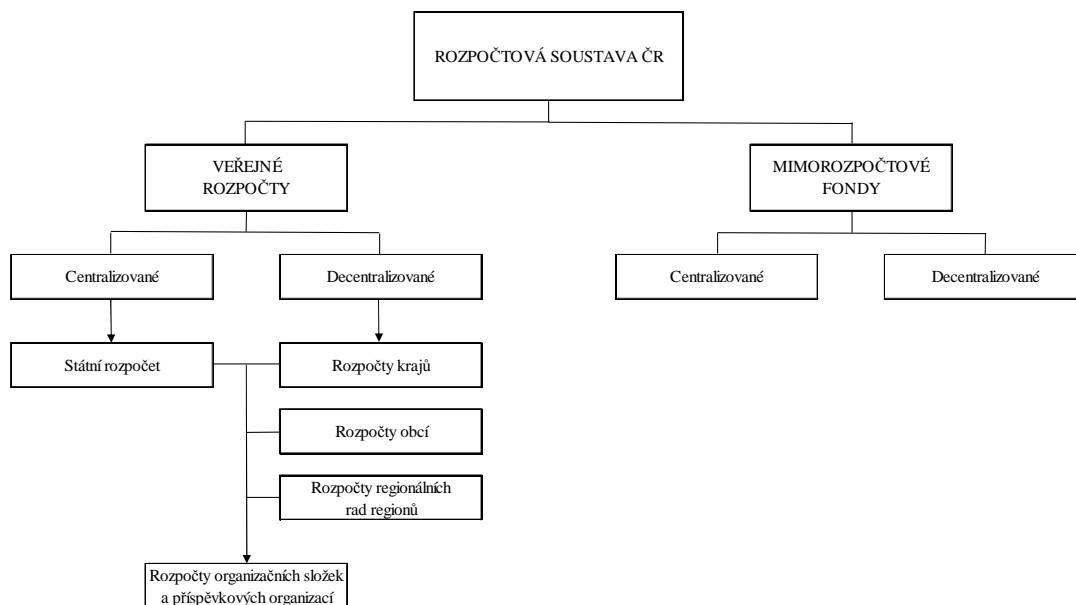
Každá rodina si sestavuje svůj rodinný rozpočet. Nejlepší je mít rozpočet vyrovnaný či přebytkový. Na dluh se žije velmi těžce a mnohdy je splácení dluhu nad rodinné finanční možnosti a následuje exekuce, v lepším případě zaplatíme minimálně úroky za půjčení požadované finanční částky. Jestliže potřebujeme peníze, můžeme buď zvýšit rodinný příjem nebo omezit rodinné výdaje. Každý měsíc tak rodina řeší, jak s příjmem naloží a určuje si své priority.

Obdobně jako rodinný rozpočet si můžeme představit státní rozpočet. Bilanční přístup vyrovnanosti rozpočtu vyžaduje, aby se příjmy vždy rovnaly výdajům. V případě přebytkového rozpočtu jsou přebytečné zdroje investovány, v případě deficitního rozpočtu musí být deficit uhrazen některým z dluhových instrumentů (úvěrem, prodejem movitého či nemovitého majetku, emisí či prodejem kapitálového majetku). Avšak ne každý schodkový státní rozpočet je špatný, ale z dlouhodobého hlediska je pro ekonomický rozvoj země nutný rozpočet vyrovnaný. Toto tvrzení autorka popíše níže v textu.

Z hlediska účetnictví je státní rozpočet určitou bilancí státních příjmů a výdajů. Všechny příjmy a výdaje se realizují na jednom běžném účtu tzv. clearingové centrum ČNB. Je také finančním plánem na rozpočtové období obsahující rozpočtovou závěrku, což je kontrola hospodaření státu při vzetí v potaz příjmy a výdaje za předchozí rozpočtové období. V neposlední řadě je státní rozpočet právní formou, která opravňuje výkonnou moc k získávání příjmů a realizování výdajů, a to včetně kontroly celého procesu. Tato právní forma se navíc mění každý rozpočtový rok a přijímá se do 31. prosince a platí od 1. ledna. Pokud by ke schválení z politických důvodů nedošlo, nastává tzv. rozpočtové provizorium, kdy se sestavuje státní rozpočet na základě rozpočtu z předchozího roku. Jedná se o centralizovaný bilanční fond.

Státní rozpočet má na starost Ministerstvo financí ČR, což je instituce státní správy, přičemž Státní závěrečný účet, který obsahuje údaje o výsledcích hospodaření se státním rozpočtem je schvalován Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky zákonem, jehož

návrh vypracovává právě Ministerstvo financí a schvaluje vláda. Přijímání státního rozpočtu popisuje a upravuje zákon o rozpočtových pravidlech.

Obrázek 4: Rozpočtová soustava ČR, Zdroj: HEMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, a kol. *Veřejné finance*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 166 s.

3.5 Místní finance, místní rozpočet

Místní finance jsou výsledkem praktické realizace fiskální decentralizace. Jde o veřejné finance decentralizované na úroveň místní vlády (rozpočty obcí a municipalit) a tzv. subnárodních vlád (státní rozpočty ve federacích, rozpočty regionů, krajů, okresů atd.)

Stabilita, samostatnost a vyrovnanost systému místních financí a poté i celkových veřejných financí je ovlivňována právě fiskální decentralizací, což působí na efektivitu veřejného sektoru.

Místní rozpočty zahrnují rozpočty všech nižších vládních úrovní, tzn. municipalit (měst a obcí) a ostatních subnárodních vládních úrovní (regiony, okresy, kraje, státy ve federativním uspořádání státu).

Předmětem decentralizace jsou především, jak již bylo zmíněno, daňové příjmy nepřímou pak dotace. Přičemž daňové příjmy jsou tvořeny příjmy ze sdílených, svěřených a místních daní.

Sdílené daně, tedy daně, jejichž výnos se dělí mezi stát, kraje a obce, tvoří podstatnou část příjmů obcí. Jejich objem, který připadá obcím, závisí nejen na ekonomické situaci, na sazbách jednotlivých daní a na poměru, v jakém se vypočítává podíl obcí jako celku, ale také na pravidlech výpočtu objemu sdílených daní pro jednotlivé obce.¹⁰

Největší podíl na příjmech obcí tvoří právě příjmy ze sdílených daní. Obce mají malou pravomoc ovlivnit své rozpočtové příjmy. Procento daně i základ daně stanovuje stát pomocí tvorby daňových zákonů. Obce se tak potýkají s omezenou možností své příjmy a tím i výdaje plánovat do budoucna.

Ministerstvo financí zveřejňuje každý rok aktuální teoretický propočet sdílených daňových příjmů obcí a srovnání současného systému RUD (Rozpočtové určení daní) s návrhem nového RUD. Jedná se o návrh nového RUD ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou PČR. RUD ČR pro rok 2013 až pro rok 2015 bylo možno vidět v předcházející kapitole.

Sdílené daňové příjmy zahrnují:

- DPH (§4 odst. 1 písm. b) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)
- daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti (§4 odst. 1 písm. c) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)
- daně z příjmů fyzických osob vybíraných srážkou (§4 odst. 1 písm. d) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)
- daně z příjmů právnických osob (§4 odst. 1 písm. f) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)
- daně z příjmů fyzických osob ze samostatně výdělečné činnosti (§4 odst. 1 písm. e) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)

Propočet nezahrnuje:

- výnos daně z nemovitostí (§4 odst. 1 písm. a) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)

¹⁰ HEMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 108 s.

- 30% z výnosu záloh na daň z příjmů fyzických osob ze samostatně výdělečné činnosti (§4 odst. 1 písm. g) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)
- daň z příjmů právnických osob v případech, kdy poplatníkem je příslušná obec (§4 odst. 1 písm. h) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)
- podíl na 1,5 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků (§4 odst. 1 písm. i) zákona č. 243/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů)

Svěřené daně je označení pro ty daně, jejichž výnos, resp. část výnosu plyne do rozpočtu té obce, na jejímž území byl vybírán. Zvýšení příjmů z těchto daní může obec zabezpečit např. tím, že bude usilovat o zvýšení počtu poplatníků daně daně.¹¹

Dotace, přijaté transfery

Poměr dotací dokresluje míru fiskální závislosti místních rozpočtů a centralizaci veřejných financí. Čím větší je podíl dotací na příjmech místních rozpočtů, tím větší je stupeň závislosti na centrální vládě, tzn. tím větší je stupeň fiskální centralizace.

V níže uvedené tabulce je možné pro ilustraci vidět tzv. míru finanční soběstačnosti obcí v ČR v letech 2004 až 2013, tedy jakým způsobem ovlivňuje struktura příjmů finanční soběstačnost obcí, která je počítána poměrem vlastních příjmů na celkové příjmy v procentech. Výsledkem je, že soběstačnost obcí je kolísavá, avšak za poslední dva roky dosahují obce ČR nejvyšší soběstačnosti, přičemž v roce 2013 dosáhla rekordních 76 %. Míra soběstačnosti je však ovlivněna stanovením rozdělení daní tedy RUD (Roční určení daní).

Tabulka 6: Míra finanční soběstačnosti obcí v ČR v letech 2004 až 2013 (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměr ČR	61	72	69	70	72	67	64	66	75	76

Zdroj: Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO podle územních celků a stupňů za léta 2004 až 2013, MF ČR. Státní závěrečné účty za r. 2004 – 2013, vlastní zpracování.

¹¹ HEMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 108 s.

Míra finanční soběstačnosti krajů dosahuje daleko nižších hodnot ve srovnání s obcemi. Opět hodnota je ovlivněna podílem krajů na výnosu daní, kdy právě v roce 2005 došlo k navýšení podílu na výnosu daní z příjmů a DPH.

Tabulka 7: Míra finanční soběstačnosti krajů v ČR v letech 2004 až 2013 (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměr ČR	16	38	37	40	41	35	36	37	37	37

Zdroj: Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO podle územních celků a stupňů za léta 2004 až 2013, MF ČR. Státní závěrečné účty za r. 2004 – 2013, vlastní zpracování.

Vývoj a velikost místního dluhu je dalším ukazatelem velikosti, dostatečnosti a především úspěšnosti fiskální decentralizace.

Vývoj celkového dluhu obcí rok od roku stoupá, z původních 74,8 mld. Kč v roce 2004 dluh dosáhl v roce 92,2 mld. Kč. Přičemž největší dopad na celkový dluh mají především úvěry, které v průměru činí 65 % celkového dluhu.

Tabulka 8: Vývoj zadluženosti obcí v letech 2004 až 2013 (mld. Kč)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Úvěry	38,5	43,7	47,1	46,7	47,4	55,8	59,9	60,9	68,3	68,8
Komunální dluhopisy	23,9	23,5	22,9	22,6	22,7	14,7	15,8	14	13,8	15
Přijaté návratné fin.výpomoci a ost.dluhy	12,4	11,8	10,9	9,9	10	10,1	7,6	7,5	7,9	8,4
Celkem	74,8	79	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	82,4	90	92,2

Zdroj: Státní závěrečný účet ČR za rok 2004 až 2013, MF ČR. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

V roce 2013 vykázalo zadluženost, přičemž bylo hodnoceno 3 239 obcí z celkového počtu 6 248 obcí, což je více než polovina (51,8 %) obcí z celkového počtu. Počet obcí, které vykázaly v posledních letech zadluženost, zůstává v zásadě stabilizovaný. Nejnižší procentní podíl obcí vykazujících dluh lze nalézt v nejnižší velikostní kategorii 1-100 obyvatel (podíl 20,3 %). Velikostní kategorie obcí nad 5 000 obyvatel mají vyšší než 97 % podíl počtu obcí vykazujících dluh. Všechna města s počtem obyvatel nad 50 000 vykazují dluh za rok 2013 v souhrnné výši více než 61,5 mld. Kč, což je o 3,1 mld. Kč více než v roce 2012. Na celkové zadluženosti obcí se i v roce 2013 výrazně podílela 4 největší města ČR (Hl. město Praha, Brno, Ostrava a Plzeň).

Bez zahrnutí těchto čtyř měst činí zadluženost ostatních obcí celkem 43,0 mld. Kč. U obcí bez těchto největších měst došlo k poklesu celkové zadluženosti o 1,5 mld. Kč.

Rostoucí trend vývoje celkového dluhu platí také pro kraje, kdy dluh 1,5 mld. Kč v roce 2004 vzrostl na 26,8 mld. Kč v roce 2013. Největším podílem jsou opět úvěry, které činí 86 % celkového dluhu.

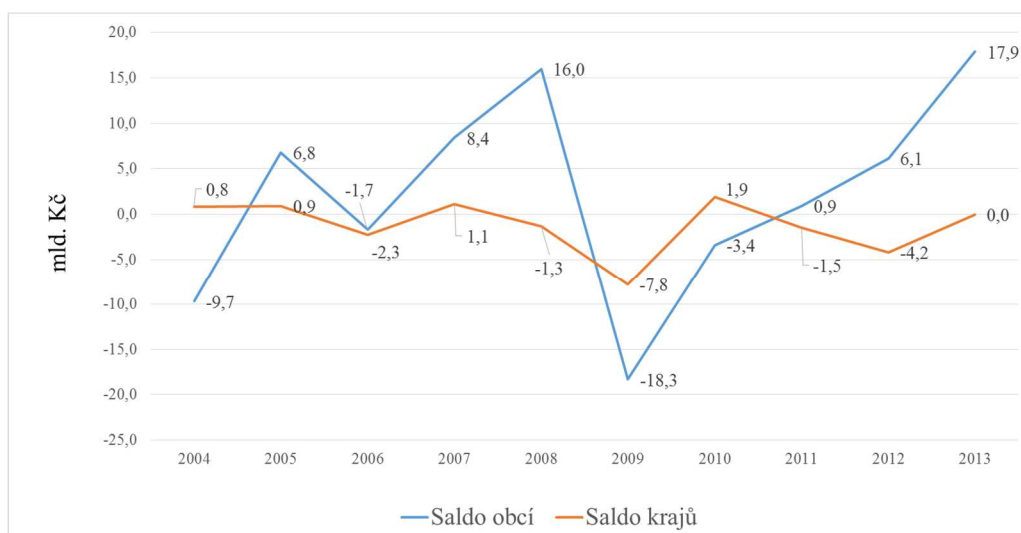
Tabulka 9: Vývoj zadluženosti krajů v letech 2004 až 2013 (mld. Kč)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Úvěry	0,4	1,8	6,5	9,4	11,9	17,4	16,6	19,6	22,2	23,5
Přijaté návratné fin.výpomoci a ost.dluhy	1,1	1,1	1,2	1	2,7	3,5	2,5	2,7	2,3	3,3
Celkem	1,5	2,9	7,7	10,4	14,6	20,9	19,1	22,3	24,5	26,8

Zdroj: Státní závěrečný účet ČR za rok 2004 až 2013. MF ČR [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

I přestože celkový dluh krajů roste, je vysvětlen např. rozsáhlými investicemi do regionální infrastruktury (rekonstrukce silnic).

Z přehledu vývoje celkového dluhu obcí a krajů lze hodnotit, že zde existuje možné riziko hospodářských problémů. Obecně lze říci, čím větší je podíl fiskální decentralizace, tím menší je podíl zadlužení. V návaznosti na zadlužení obcí a krajů je možné zhodnotit hospodaření obcí a krajů ve zkoumaném období od roku 2004 do roku 2013, které je možné vidět v níže uvedeném grafu.

Obrázek 5: Grafické znázornění porovnání sald obcí a krajů v období od roku 2004 do roku 2013, vlastní zpracování

Hospodaření skončilo s celkovým přebytkem 17,9 mld. Kč. Je to nejvyšší dosažený přebytek rozpočtového hospodaření územních rozpočtů od roku 2004. V zásadě se jednalo o přebytek dosažený na úrovni rozpočtů obcí (17,5 mld. Kč). Hospodaření krajských samospráv bylo v posledních sedmi letech značně nevyrovnané. Jedná se o zdaleka největší přebytek obecních rozpočtů v posledních letech. Hospodaření obcí jako celku v roce 2013 nelze než pochválit. Neopominutelnou roli sehrál poměrně značný přírůstek příjmů, daný především vývojem příjmů pocházejících ze sdílených daní (viz. RUD), a jen minimální zvýšení celkových výdajů. Opatrnost obcí na výdajové straně (možná vyčkávání, jaký bude další vývoj) vedla k propadu kapitálových výdajů (meziroční snížení o 4 %) a tím i ke snížení podílu kapitálových výdajů na celkových na 28 %, což na druhou stranu není podíl malý.

V letošním roce patrně růst příjmů obcí ze sdílených daní nezaznamená tak velký přírůstek, protože jak již bylo uvedeno základní parametry sdílených daní se nemění. Vyšší opatrnost při čerpání peněz z fondů Evropské unie a při zadávání veřejných zakázek bude patrně mít brzdící účinek na vývoj výdajů, zejména kapitálových.

3.6 Veřejný deficit

Již v předcházející kapitole bylo znázorněno hospodaření územních rozpočtů, proto je vhodné si přiblížit pojem veřejného deficitu a zároveň vývoj veřejného deficitu.

Veřejný deficit je považován za stav krátkodobé fiskální nerovnováhy, která je realizovaná po skončení fiskálního roku. Saldo rozpočtu představuje nepoměr mezi veřejnými příjmy a výdaji. Rozpočtový deficit či záporné saldo nastává v okamžiku, kdy jsou veřejné příjmy nižší než veřejné výdaje. Kladné saldo či rozpočtový přebytek je viditelný v momentě, kdy je situace přesně opačná. Deficit veřejných rozpočtů může nastat i v průběhu rozpočtového roku, kdy by měl být zpravidla vyrovnán díky vydání nových státních pokladničních poukázek.¹²

Jak již bylo zmíněno, není podmínkou, aby byl vládní deficit vyrovnán. Vestavěné stabilizátory mají za úkol v době konjunktury vytvářet přebytek státních příjmů nad výdaji a v době recese pak vzniká rozpočtový deficit. Pokud jsou vestavěné stabilizátory dobře konstruovány a existuje měnová stabilita a pokud recese nepřevažují nad konjunkturami, měl by být státní rozpočet minimálně z dlouhodobého hlediska vyrovnán.

V České republice tak bohužel není. Porovnávané období nám ukazuje stále převyšování vládních výdajů nad vládními příjmy.

Tabulka 10: Vývoj veřejných příjmů, výdajů a sald v letech 2004 až 2013 (mld. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy	1088,9	1279,6	1239,2	1387,8	1476,7	1383,9	1422,8	1429,6	1498,3	1555,8
Výdaje	1179,6	1279,1	1381,2	1433,6	1517,5	1631,5	1602,3	1601	1591,2	1605,9
Saldo	-90,7	0,5	-142	-45,8	-40,8	-247,6	-179,5	-171,4	-92,9	-50,1

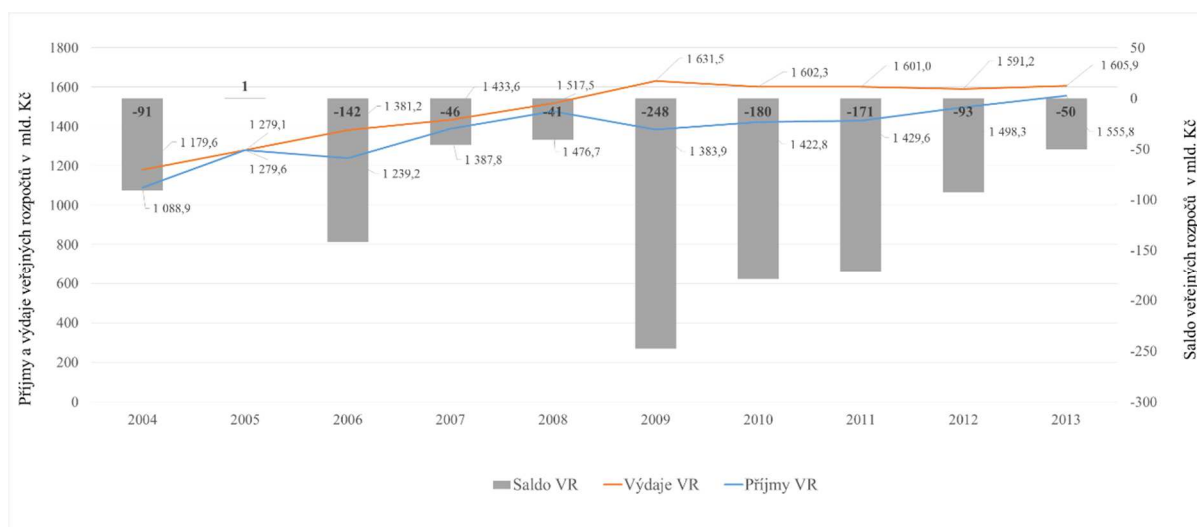
Zdroj: Státní závěrečný účet ČR za rok 2004 až 2013. MF ČR [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Jak je možné vidět, celkové hospodaření veřejných rozpočtů skončilo v roce 2005 přebytkem 0,5 mld. Kč. Tedy 0 % HDP. Příjmová strana veřejných rozpočtů se sice vyvíjí pozitivně, nicméně výdajová strana stále zůstává ovlivněna strukturou veřejných výdajů, zatíženou vysokým podílem mandatorních výdajů a nastartovanými výdajovými programy státních fondů, které v dalších letech nemusejí mít pro jejich financování dostatečné vlastní finanční zdroje.

Již několik let jsou patrné snahy o dosažení dlouhodobě udržitelného vývoje veřejných financí, ale zatím nebyly učiněny zásadní či dostatečně razantní změny. Je zřejmé, že tak stále ještě existuje prostor pro jejich zefektivnění. Z obrázku 5, kde je znázorněno grafické zobrazení

¹² HEMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 339 s.

vývoje příjmů, výdajů a deficitů veřejných rozpočtů je možné vypořádat vývoj dluhu veřejných rozpočtů, který kopíruje vývoj jejich hospodaření. Příčinou jsou nejen důsledky krize, ale také v minulosti založené výdajové trendy. V roce 2013 došlo k výraznému zpomalení růstové dynamiky dluhu, nicméně výdaje dluhové služby jsou chronickou zátěží výdajové strany veřejných rozpočtů. Podíl dluhu veřejných rozpočtů na HDP nadále roste. Ve srovnání s jinými zeměmi sice není jeho úroveň tak vysoká, nicméně jeho růst byl v minulosti zpomalovaný využíváním privatizačních příjmů k financování deficitů, jejichž vliv již v podstatě dozněl. Růstová dynamika dluhu vysílá dostatečně varovné signály. Ke zvolnění růstových tendencí dluhu by mohlo přispět pouze další zmírnění růstu deficitů veřejných rozpočtů.

Obrázek 6: Grafické znázornění vývoje příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů v období 2004 až 2013, vlastní zpracování.

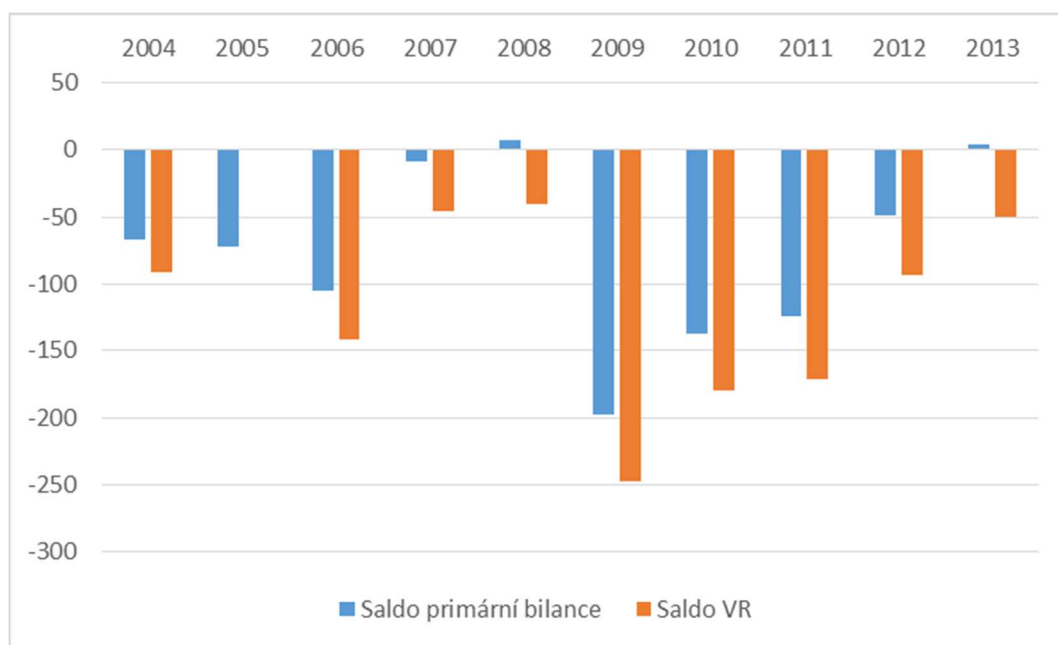
Jedním z ukazatelů, který je používán pro hodnocení fiskální politiky je primární deficit, vypočtený jako deficit očištěný o čisté půjčky a výdaje spojené s úroky z vládního dluhu (ty jsou důsledkem politik minulých období).

V tabulce níže je znázorněn vývoj primárního deficitu v letech 2004 – 2013. Zde můžeme vidět, že primární bilance dosáhla pozitivních čísel v letech 2008 a 2013. Naopak rapidní pokles činil v období od roku 2009. Na toho zhoršení opět poukazuje probíhající hospodářská krize právě v letech 2009 až 2010.

Tabulka 11: Vývoj sald primární bilance v letech 2004 až 2013 (mld. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Saldo primární bilance	-67,2	-72,4	-105	-8,8	7,2	-197,9	-137,4	-123,6	-48,3	3,7
Saldo VR	-90,7	0,5	-142	-45,8	-40,8	-247,6	-179,5	-171,4	-92,9	-50,1

Zdroj: Státní závěrečný účet ČR za rok 2004 až 2013. MF ČR [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Obrázek 7: Grafické znázornění vývoje sald primární bilance v období 2004 až 2013, vlastní zpracování.

V roce 2013 se deficit veřejných rozpočtů i přes slabou hospodářskou výkonnost meziročně snížil téměř na polovinu a byl tak nejnižší za posledních pět let. Jako zásadní příčiny zmírnění negativních tendencí lze označit především posílení příjmové strany. Zmírnila fiskální expanze, o čemž svědčí další zlepšení salda primární bilance a čistého peněžního toku z provozní činnosti jako ukazatelů.

Jak již bylo řečeno největším podílem na veřejném deficitu je právě státní deficit, proto se v níže uvedených odstavcích autorka zaměří na vývoj státního rozpočtu.

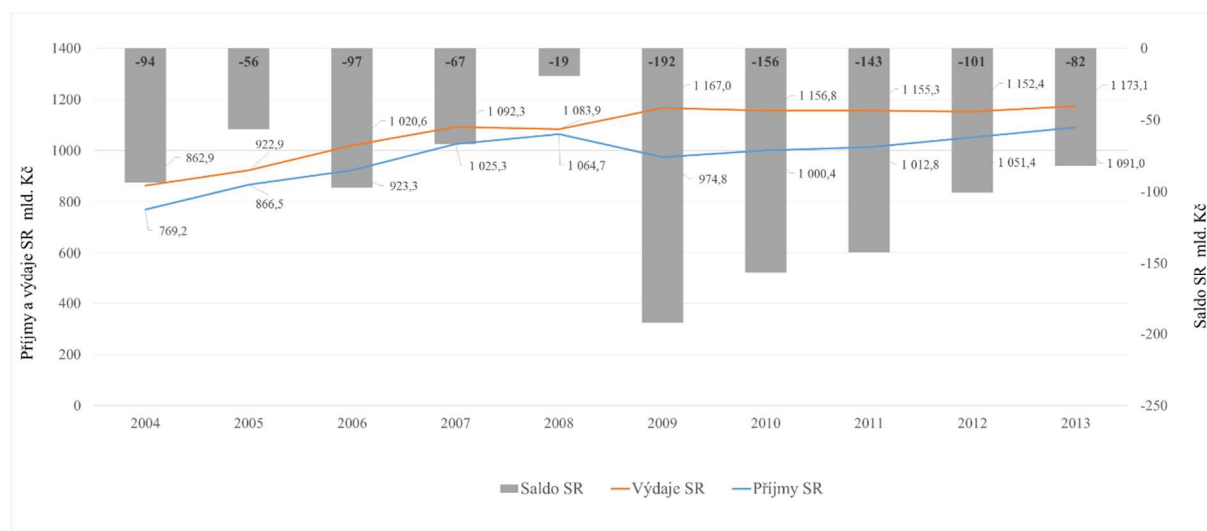
Nejširší příjmová kolonka státního rozpočtu nese jméno Všeobecná pokladní správa a zahrnuje například rezervy pro krizové situace, stavební spoření, státní záruky a investiční pobídky, financuje kraje vyjma hlavního města a odvádí příspěvky Evropské Unii (39 miliard Kč). Sociálním pojištěním, hlavně na povinnou mezigenerační solidaritu získává prostředky další velký výběrčí: Ministerstvo práce. Miliardovými částkami obohacuje státní rozpočet většina vládních rezortů.

Tabulka 12: Vývoj příjmů a výdajů SR v letech 2004 až 2013 (mld. Kč)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy	769,2	866,5	923,3	1 025,3	1 064,7	974,8	1 000,4	1 012,8	1 051,4	1 091,0
Výdaje	862,9	922,9	1 020,6	1 092,3	1 083,9	1 167,0	1 156,8	1 155,3	1 152,4	1 173,1
Saldo	-93,7	-56,4	-97,3	-67,0	-19,2	-192,2	-156,4	-142,5	-101,0	-82,1

Zdroj: Státní závěrečný účet ČR za rok 2004 až 2013. MF ČR [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

V níže uvedeném grafu je možné vidět vývoj státního deficitu v období od roku 2004 do roku 2013, který ukazuje největší deficit v roce 2009. Deficit v hodnotě 192 mld. Kč byl zapříčiněn převážně obrovským propadem příjmů v souvislosti s hospodářskou krizí.

Obrázek 8: Grafické znázornění vývoje příjmů, výdajů a deficitu SR v období 2004 až 2013 (mld. Kč)

3.7 Veřejný dluh

Veřejný dluh se skládá ze státního dluhu, dluhu krajů, obcí, fondů sociálního zabezpečení, ostatních mimorozpočtových fondů nebo státních záruk. Veřejný dluh je považován za dlouhodobý stav fiskální nerovnováhy a často je brán jako součet všech deficitů veřejných rozpočtů z minulosti, což však není úplně pravda, protože rozpočtový deficit nemusí navyšovat veřejný dluh v rámci krytí například mimorozpočtovými výnosy nebo jeho monetizací, svou roli hraje také inflace ovlivňující jeho reálnou hodnotu. Lepší definicí veřejného dluhu je souhrn finančních závazků vzniklých během financování země u domácích a zahraničních subjektů.¹³

Vyčíslení veřejného dluhu probíhá většinou na hrubé bázi, což znamená, že se berou závazky státu bez ohledu na jeho pohledávky. Vyčíslení veřejného dluhu na čisté bázi, které představuje snížení závazků o pohledávky státu, sebou nese komplikace v podobě vymáhání pohledávek, výběru aktiv a způsobu oceňování. Tyto komplikace každý stát řeší rozdílně, proto je vhodnější pro mezinárodní srovnání použít ukazatel dluhové kvóty, což je podíl hrubého veřejného dluhu na hrubém domácím produktu. Vykazování veřejného deficitu a veřejného dluhu probíhá pod metodikou Eurostatu (ESA 95).

V tomto ohledu se nesmí opomenout také maastrichtská (konvergenční) kritéria, což jsou kritéria pro členy Evropské unie, kteří chtějí vstoupit do Evropské hospodářské a měnové unie a přijmout euro jako národní měnu. Tato kritéria můžeme rozdělit na institucionálně právní a ekonomická – měnová a rozpočtová. Mezi ta měnová se řadí kritérium cenové stability, kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM II (Evropský mechanismus směnných kurzů II; European Rate Mechanism II) a kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Mezi kritéria rozpočtová se řadí kritérium veřejného deficitu (nesmí být vyšší než 3 %, jedná se o schodek veřejného rozpočtu) a veřejného dluhu (vládní dluh musí být pod 60 %).

Pro příklad autorka ilustruje přehled jednoho z maastrichtských kritérií, kterým je právě kritérium veřejného deficitu a veřejného dluhu.

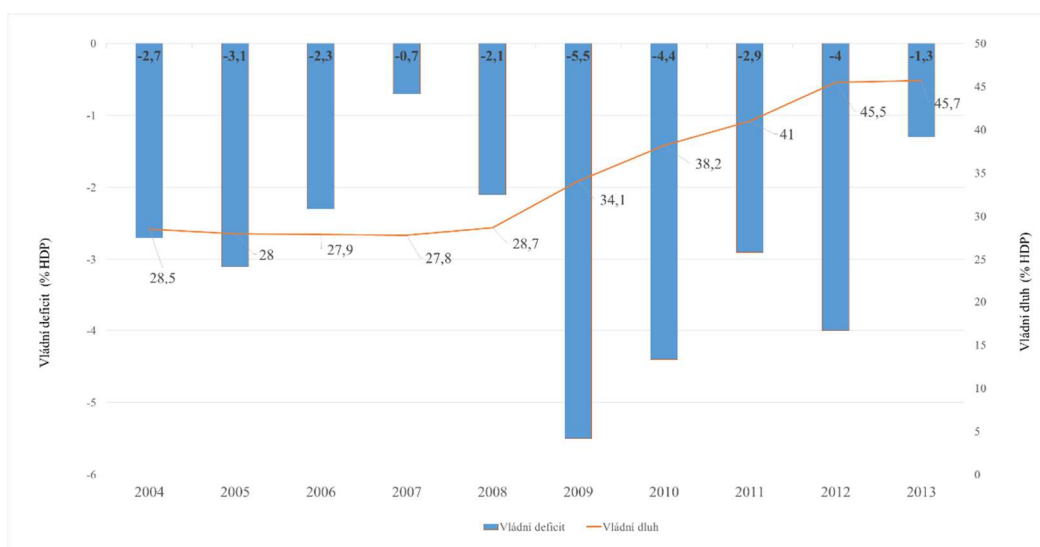
Tabulka 13: Vládní deficit a vládní dluh podle Maastrichtu (% HDP)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vládní deficit	-2,7	-3,1	-2,3	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,9	-4,0	-1,3
Vládní dluh	28,5	28,0	27,9	27,8	28,7	34,1	38,2	41,0	45,5	45,7

¹³ HEMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 349 s.

Zdroj: Eurostat. General government deficit/surplus. [online]. [cit. 14-10-28]. Dostupné z <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00127&plugin=1>>

Pro přehlednější vyjádření vládního deficitu a vládního dluhu bylo využito grafického znázornění. Největším propadem vládního deficitu byl rok 2009, který zapříčinila hospodářská krize. Od tohoto období rapidně roste vládní dluh ČR, který dosáhl rekordních 45,7 % HDP.

Obrázek 9: Grafické znázornění vývoje vládního deficitu a vládního dluhu v období od roku 2004 až 2013 (% HDP), vlastní zpracování

Výše uvedený přehled, který nám znázorňuje vládní deficit a vládní dluh za období od roku 2004 až 2013 nám dokazuje, že ČR není připravená k přistoupení k eurozóně.

Zároveň sleduje růst celkového dluhu, který v roce 2004 představoval 28,5 % HDP (pro ilustraci a porovnání v roce 1996 činil celkový dluh státního rozpočtu 8,6 % HDP), zatímco v roce 2013 vystoupil na rekordních 45,7 % HDP.

Trvale deficitní hospodaření veřejných rozpočtů vede ke kumulaci dluhu. Hlavní příčinou růstu dluhu zůstává přetrvávající deficitní hospodaření státního rozpočtu. Dluh je generován zejména růstem státního dluhu, který má ve struktuře celkového dluhu nejvyšší váhu.

„Ekonomové vědí, že je třeba odlišit tzv. deficit strukturální a deficit cyklický. Nachází-li se ekonomika na svém potenciálu, tj. neprožívá-li ani expanzi („nepřehřívá se“), ani recesi („nepodchlazuje se“) a má-li deficit, je to deficit strukturální. Deficit cyklický vzniká, když je

ekonomika v recesi. Strukturální deficit je „věc politická“ – lze za něj vinit vládu. Je důsledkem populismu a politické krátkozrakosti a nezodpovědnosti. Cyklické deficity jsou „věc ekonomická“. Nevznikají jako důsledek zamýšlené politiky, nýbrž jako důsledek nezamýšlené hospodářské recese, která není pod kontrolou vlády, ani kohokoli jiného. Ta znamená automatické snížení státních příjmů, zatímco státní výdaje průběhem hospodářského cyklu dotčeny nebývají.“ (Klaus, 2000)

Z tohoto vzrůstajícího trendu však vyplývá, že ani v následujících letech Českou republiku nečeká žádný zvrát. Již nyní ČR plánuje pro rok 2014 hospodařit se stomiliardovým schodkem, což začíná být dlouhodobým standardem. Přičemž plán příjmů pro rok 2014 je 1 118,5 mld. Kč a plán výdajů pro tento rok je 1 218,5 mld. Kč, což činí roční schodek 100 mld. Kč.

Většinu veřejné kasy naplní daňoví poplatníci. Více než třetinu příjmů zajišťuje sociální pojištění, včetně příspěvků na politiku zaměstnanosti. Zbývají nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a jiné transfery, plynoucí především z rozpočtu Evropské Unie (86,7 miliard Kč).

Rozpočet není záležitost pouze na státní úrovni, hlavním nástrojem fiskální politiky je také pro Evropskou unii. Rozpočet EU odráží vývoj evropské integrace. Proto autorka v následující kapitole pohlédne na finanční vztahy mezi Českou republikou a Evropskou unií.

4. Finanční vazby ČR a EU

Regionální diferenciaci Evropské unie patří mezi ostře sledovaná témata. Není však překvapivé, že ekonomická úroveň EU je rozdílná nejen napříč státy, ale i regiony. Rozdíly navíc dlouhodobě přetrvávají a v některých zemích dokonce rostou, což představuje stále výzvu pro tvůrce hospodářských a regionálních politik.

Politika hospodářské a sociální soudržnosti (dříve jako regionální či strukturální politika) patří mezi nejvýznamnější politiky EU. V současnosti směřuje na tuto politiku více než třetina výdajů ze společného rozpočtu EU. EU se snaží prostřednictvím politiky hospodářské a sociální soudržnosti podporovat vyvážený a udržitelný hospodářský rozvoj, vysokou úroveň zaměstnanosti, ochrany životního prostředí, infrastruktury na celém území EU. Dále by tato

politika měla přispět ke snižování rozdílů mezi ekonomickou úrovní regionů jednotlivých členských států.

Již v letech 50. vznikla Evropská investiční banka, která poskytuje půjčky a garance na projekty v méně rozvinutých regionech. Následně v 60. letech začal fungovat Evropský sociální fond. Jako základní nástroj k financování regionální politiky byl zřízen v roce 1974 Evropský fond regionálního rozvoje. V roce 1993 byl založen Maastrichtskou smlouvou tzv. Kohezní fond neboli Fond soudržnosti, jehož cílem je posílení konvergence členských zemí EU s ohledem budování hospodářské a měnové unie.¹⁴

V zájmu větší koncentrace, efektivity a jednoduchosti strukturálních podpor je integrováno těchto cílů:

- Cíl 1 – Konvergence
- Cíl 2 – Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost
- Cíl 3 – Evropská územní spolupráce

V současnosti dochází k podstatnému snížení počtu fondů i podporovaných cílů. Finanční prostředky lze čerpat už ne ze čtyř, ale pouze ze dvou strukturálních fondů (z Evropského fondu regionálního rozvoje a Evropského sociálního fondu) a Fondu soudružnosti. Podpory ze strukturálních fondů se zaměřují na zvyšování konkurenceschopnosti zaostávajících regionů, snižování rozdílů v rámci EU i rozvoj územní spolupráce napříč EU. Podpory z těchto fondů jsou určeny k financování investičních i neinvestičních projektů širokého spektra žadatelů, mezi které patří obce, podnikatelské subjekty, neziskové organizace, hospodářské komory, příspěvkové organizace atd.

Podpory z Evropského fondu regionálního rozvoje jsou směřovány do oblastí regionálního rozvoje, infrastruktury, životního prostředí, vzdělávání, rozvoje malých a středních podniků, vědy a výzkumu, inovací, znalostní ekonomiky, nejbližších regionů, evropské územní spolupráce atd. Prioritou by měly být investice do infrastruktury a vědy a výzkumu.

¹⁴ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU, Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*. KRIGL. Praha. 70 s.

Evropský sociální fond je zaměřen především na podporu zaměstnanosti a přizpůsobivosti pracovníků, vzdělání, rovných příležitostí na trhu práce, posílení začleňování znevýhodněných osob na trh práce a podporu reforem v oblastech zaměstnanosti a začleňování.

Cílem Fondu soudržnosti je podpořit vzájemné přibližování ekonomické úrovně členských zemí EU. Podporu z něj získávají všechny členské státy, jejichž ekonomická úroveň je nižší než 90 % průměrné úrovně HND (hrubého národního důchodu) Evropské unie. Dotace z Fondu soudržnosti jsou poskytovány na investiční projekty velkého rozsahu v oblastech transevropských dopravních sítí a životního prostředí.¹⁵

4.1 Národní fond

Centrální orgán, který zajišťuje tok prostředků z fondů EU do České republiky je nazýván Národním fondem Ministerstva financí ČR. Čerpání dotací ze strukturálních fondů EU je však podmíněno vypracováním víceletých rozvojových programů. Strukturální fondy nejsou určeny k financování jednotlivých akcí, ale k podpoře rozvojových programů, které mají vlastní rozpočet a přesně vymezení priority a opatření. Realizátoři projektů s Platebním a certifikačním orgánem (PCO) přímo nekomunikují, platby dostávají prostřednictvím zprostředkujícího subjektu, příp. řídicího orgánu přímo ze státního rozpočtu, který projekty předfinancovává. Teprve následně žádá PCO Evropskou komisi o převedení prostředků z rozpočtu EU na svůj účet a tyto prostředky jsou poté převedeny do příslušné rozpočtové kapitoly řídicího orgánu, který odpovídající platby předtím předfinancoval.

V souladu s požadavky EU na vytvoření kontrolního systému, který by spravoval předvstupní a strukturální finanční zdroje získané z fondů EU, byl vládou vytvořen právě Národní fond (NF). Tento fond dostává každý rok dotace z EU na financování různých projektů v České republice. Obecně nebyly stanoveny žádné jednotné pokyny k tomu, jak vytvořit systém NF v přístupujících zemích, ale mnohé z nich se rozhodly, že odpovědnost za správu NF bude mít Ministerstvo financí (MF). V České republice je NF chápán jako soubor bankovních účtů vedených v České národní bance, za které je odpovědné MF. Je tedy

¹⁵¹⁵ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU, Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*. KRIGL. Praha. 74 s.

centrálním místem státní správy pro převod prostředků z Evropské unie určených pro Českou republiku k financování programů a projektů. Čerpání a užití prostředků Národního fondu a jejich kontrola se řídí rozpočtovými pravidly České republiky a příslušnými prováděcími předpisy.¹⁶

4.1.1 Finanční nástroje, příjmy z rozpočtu EU

Od konce 90. let se rozděluje zemědělská politika EU na dva pilíře. První pilíř zahrnuje přímé platby a tržní nástroje. Druhý pilíř představuje rozvoj venkova.

Přímé platby

Česká republika aplikuje od roku 2004 systém jednotné platby na plochu (SAPS = Single Area Payment Scheme). Hlavním smyslem jednotné platby je zabezpečit zemědělcům stabilnější příjmy. Podpora na hektar je jim poskytována bez ohledu na to, co produkují. Přímé platby byly stanoveny v roce 2004 na 25 % úrovně zemí EU, poté byly každoročně navyšovány podle plánovaného harmonogramu. V ČR tak sazba, která činila v roce 2004 hodnotu 1 830,- Kč za hektar, vzrostla na hodnotu 5 997,23 Kč za hektar zemědělské půdy pro rok 2014. V současné době jsou vypláceny také podpory např. na pěstování lnu na vlákno, na chmel, chov ovcí, chov krav, na brambory pro výrobu šrotu, apod. Vedle těchto přímých plateb a dorovnání ze státního rozpočtu je možné získat ještě podpory na vybrané typy komodit a oblastí (např. přírodně znevýhodněné oblasti, pěstování energetických plodin, platby na rajčata, na cukr, apod.).

Uvedený systém přímých plateb tvoří hlavní část příjmů českých zemědělců. Za období od roku 2004 do roku 2013 tak přímé platby v průměru dosahují 17 % z celkových příjmů z rozpočtu EU. Přičemž v rámci zemědělství tak činí skoro dvou třetin (56 %) příjmů čerpaných z dotačních nástrojů EU.

¹⁶ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Evropské strukturální a investiční fondy. Platební a certifikační orgán – národní fond [online]. 5. března 2009. [cit. 14-06-15]. Dostupné z <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/P/Platebni-a-certifikacni-organ-Narodni-fond>>

Nástroje k rozvoji venkova

Čerpání prostředků z Evropského fondu pro rozvoj venkova je podmíněno vypracováním víceletých programových dokumentů, které obsahují přesně strategické směry a některé podrobně vymezené cíle a dotační tituly. Hlavní programové dokumenty v ČR zahrnují Národní strategický plán rozvoje venkova ČR a Program rozvoje venkova ČR. Vymezuje a rozpracovává priority rozvoje zemědělství a venkova s ohledem na specifika venkovského prostoru a jednotlivých krajů ČR. Přitom musí zajistit soudržnost a komplementaritu s akcemi financovanými z ostatních evropských fondů na daném území a v dané oblasti činnosti.¹⁷

Podpory trhu

Tržní podpory zahrnují jednak regulační nástroje, aby nedocházelo ke kolísání nabídky na společném trhu, ke kolísání cen placených zemědělci, naopak aby se stabilizovaly ceny pro konečného spotřebitele a dále také dotační nástroje k podpoře produkce, exportu a centrální skladování. Základem těchto mechanismů jsou tzv. Společné organizace trhu, které se týkají jednotlivých prvovýrobků a výrobků po prvním zpracování. Společné organizace trhu se v ČR dělí na dva hlavní okruhy: živočišnou a rostlinnou výrobu. V rámci živočišné výroby je regulováno osm komodit: vejce, hovězí maso, vepřové maso, včelařství, apod. Rostlinná výroba zahrnuje čtrnáct organizací trhu, např. obilniny, cukr, ovoce a zeleninu, banány, rýži, atd. Informace o poskytovaných podporách se neustále vyvíjí a jsou k dispozici na stránkách Státního zemědělského intervenčního fondu (www.szif.cz), kde je možné nalézt také stanovených kvót jednotlivých komodit a povinnosti výrobců a zpracovatelů pro splnění podmínek k získání uvedené podpory.¹⁸

Program rozvoje venkova

Program rozvoje venkova ČR je nástrojem pro získání podpory poskytované EU z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Vychází z Národního strategického plánu pro rozvoj venkova ČR a měl by přispět k rozvoji venkovského prostoru ČR na bázi

¹⁷ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU, Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*. KRIGL. Praha. 206 s.

¹⁸ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU, Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*. KRIGL. Praha. 100 s.

trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program také podporuje diversifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti na venkově a posílit soudržnost obyvatel na venkově.¹⁹

Operační program Rybářství

Operační program Rybářství je střednědobý programový dokument, na základě něhož je čerpána podpora pro oblast rybářství z Evropského rybářského fondu sloužící k prosazování cílů Společné rybářské politiky ES (Evropského společenství). Přičemž jeden z cílů je například udržení stávající produkce sladkovodních ryb při současném zvýšení produktivity práce, konkurenceschopnosti a kvality produktů.²⁰

4.2 Vlastní zdroje poskytnuté EU, členský příspěvek

Vlastní zdroje EU tvoří příjmovou stranu rozpočtu EU, přičemž jejich výše je pro jednotlivé členské státy stanovena v rozpočtu EU na příslušný rozpočtový rok. Lze je charakterizovat jako příjmy přidělené Evropské unii podle článku 311 Smlouvy o fungování EU s cílem financování rozpočtu EU.

4.2.1 Složení vlastních zdrojů

Do zdrojů, které jsou odváděny do rozpočtu EU, patří:

- a) tzv. tradiční vlastní zdroje (TOR) = cla z obchodu se třetími zeměmi stanovená ve společném celním sazebníku a dávky a další poplatky stanovené v rámci společné organizace trhu cukrem;
- b) zdroj založený na dani z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) = stanoví se použitím jednotné sazby ve výši 0,30% (viz dále Korekce) platné pro všechny členské státy na

¹⁹ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU, Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*. KRIGL. Praha. 98 s.

²⁰ PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU, Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*. KRIGL. Praha. 105 s.

harmonizovaný vyměřovací základ DPH určený podle pravidel Unie. Vyměřovací základ pro tyto účely nepřesahuje 50 % hrubého národního důchodu (dále jen „HND“). V případě, že je vyměřovací základ vyšší, použije se jako základna 50 % HND;

c) zdroj založený na hrubém národním důchodu (HND) = stanoví se použitím sazby určené v rámci rozpočtového procesu na HND členských států. Vzhledem k tomu, že rozpočet EU musí být vždy vyrovnaný, zdroj dle HND je variabilní (tzv. doplňkový) zdroj, který se používá na zabezpečení dostatečných příjmů potřebných k pokrytí rozpočtových výdajů. Stanoví se tak, že od celkových potřeb rozpočtu EU se odečtou příjmy a) a b) a další zdroje rozpočtu EU. Rozdíl, který není pokryt výše uvedenými zdroji, je pokryt vlastním zdrojem dle HND. Jeho sazba se stanoví jako podíl celkové částky, která má být pokryta zdrojem z HND, a souhrnu HND členských zemí. Tato sazba je aplikována na základ HND jednotlivých členských států.

d) další zdroje = např. přebytek rozpočtu předchozího roku; pokuty a jiné sankce; úroky atd.

4.2.2 Odvod vlastních zdrojů

Tradiční vlastní zdroje jsou skutečnými vlastními příjmy EU založenými na faktu, že Unie je vnitřním trhem jednotně uplatňujícím cla jen ve vztahu k třetím zemím. Členské země tyto zdroje pro EU pouze vybírají a ponechávají si na úhradu nákladů spojených s jejich výběrem 25 % vybraných prostředků. Zdroje dle DPH a HND jsou hrazeny z národních rozpočtů členských států. DPH a HND vytvářejí pouze základnu, ze které se výše těchto zdrojů stanoví. Tyto zdroje jsou odváděny měsíčně, a to obvykle ve výši 1/12 stanovené v rozpočtu EU pro každý členský stát na základě výzvy Evropské komise (call for funds).²¹

Systém vlastních zdrojů by se měl řídit obecnou zásadou spravedlivosti, která by měla zajistit, aby žádný členský stát nenesl rozpočtové zatížení, které by bylo nadměrné v poměru k jeho relativní prosperitě. Součástí systému vlastních zdrojů EU je proto specifický korekční mechanismus upravující negativní rozpočtovou pozici, tzv. korekce. Náklady této korekce platí ostatní členské státy podle podílů svých HND na HND EU jako celku.

²¹ Národní fond. Systém vlastních zdrojů Evropské unie [online]. MF ČR. 12. Května 2009 [cit. 14-06-30]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/vlastni-zdroje>>

Výši vlastních zdrojů ČR odvedených do rozpočtu EU je možné vidět v tzv. Čisté pozici, která vyhodnocuje výdaje vůči příjmům rozpočtu ČR v rámci EU. Nyní bude zanalyzováno období od vstupu ČR od roku 2004 do současnosti.

4.3 Čistá pozice České republiky

Česká republika ze společného rozpočtu formou různých programů a politik dostává více peněz, než do něj odvádí, je tedy čistým příjemcem. Kladná rozpočtová bilance vůči rozpočtu EU je ovšem jen jednou z možností vyjádření příjmů a nákladů souvisejících s členstvím ČR v EU a nezahrnuje všechny výhody a nevýhody, které členství v EU České republice přináší.²²

4.3.1 Vývoj čisté pozice od roku 2004

Od svého vstupu do EU v květnu 2004 do konce roku 2013 odvedla Česká republika do společného rozpočtu 342,8 mld. Kč a získala z něj 676,2 mld. Kč. Její čistá pozice tak činí přibližně 333,4 mld. Kč. Česká republika je tedy čistým příjemcem z rozpočtu EU, tzn. že do společného rozpočtu odvádí menší objem financí, než z něj formou různých politik dostává zpět. Příjmy ČR z rozpočtu EU dosáhly v roce 2013 do výše 3,24 % jejího HDP, čisté příjmy ČR pak 2,16 % HDP ČR.

Tabulka 14: Vývoj čisté pozice v letech 2004 až 2013 (mil. Kč)

Příjmy z rozpočtu EU (mil Kč)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Strukturální akce	6 190	6 789	13 300	27 565	41 906	51 907	55 457	43 456	81 290	92 453
SF	5 173	4 412	7 163	21 116	27 054	32 765	40 619	42 455	44 317	56 533
CF	1 017	2 376	6 137	6 449	14 851	19 143	14 838	1 001	36 973	35 920
Zemědělství	2 814	12 739	14 251	17 627	14 571	23 167	26 353	26 465	29 723	31 247
Tržní operace	147	2 049	1 825	153	708	2 313	1 128	282	335	370
Přímé platby	0	6 330	7 239	8 920	8 431	11 074	13 818	16 129	18 679	21 248
Rozvoj venkova	2 666	4 339	4 982	8 451	5 303	9 698	11 160	9 773	10 535	9 541
Veterinární opatření	0	22	205	50	82	83	165	93	55	39
Rybářství	0	0	0	53	47	0	83	189	120	50
Vnitřní politiky	861	1 904	1 481	1 577	2 135	2 299	2 627	2 594	1 964	2 029
Budování institucí				303	37	76	-23	-19	0	-1
Komunitární programy				1 274	2 097	2 224	2 650	2 614	1 964	2 030
Představní nástroje	4 960	2 310	2 568	546	611	772	580	-1	0	-13
Phare				-1	-262	-47	-2	-1	0	0
Ispa				419	873	819	582	7	0	0
Sapard				128	0	0	0	-8	0	-13
Kompenzace	10 467	8 940	5 710	0	0	0	0	0	0	0
Celkové příjmy z rozpočtu EU	25 291	32 682	37 310	47 315	59 222	78 146	85 018	72 513	112 976	125 716

²² Národní fond. Systém vlastních zdrojů Evropské unie [online]. MF ČR. 12. Května 2009 [cit. 14-06-30]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/vlastni-zdroje>>

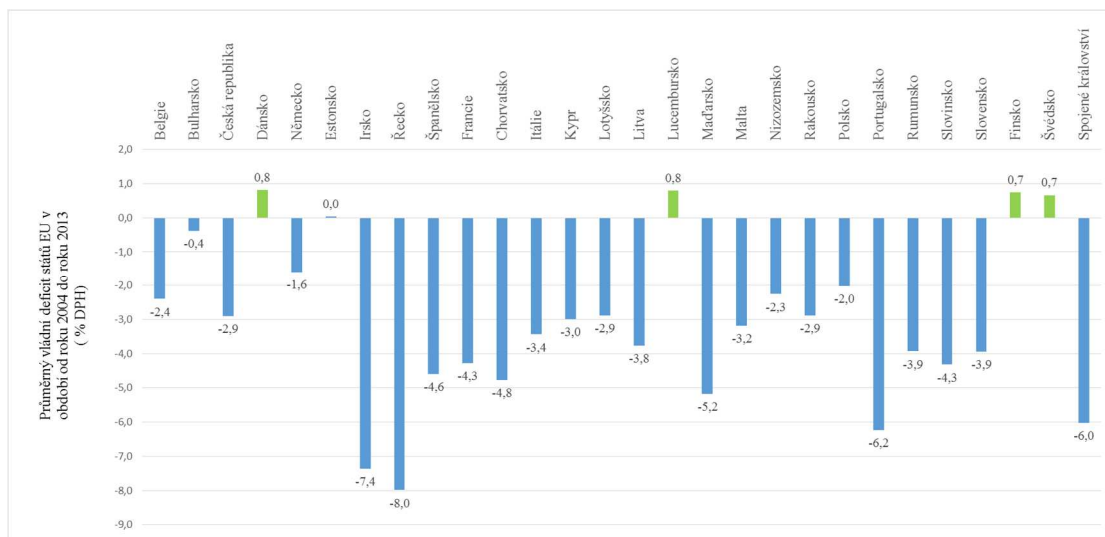
Platby do rozpočtu EU (mil Kč)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
tradiční vlastní zdroje (cla)	1 910	4 374	4 233	4 968	5 178	4 441	4 792	5 416	5 002	4 432
Zdroj z DPH	2 549	4 508	4 934	5 501	5 603	4 606	4 619	5 099	4 988	5 134
Zdroj z HND	13 504	21 882	21 235	21 654	24 667	26 781	27 690	31 228	29 856	32 095
Celkové platby do rozpočtu EU	17 963	30 704	30 402	32 122	35 449	35 828	37 100	41 743	39 847	41 661

Čistá pozice vůči rozpočtu EU (mil Kč)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	7 328	1 978	6 908	15 193	23 773	42 318	47 917	30 770	73 130	84 055

Zdroj: Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2004 až 2013. MF ČR [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=st%C3%A1tn%C3%AD+z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%BD+%C3%BA%C4%8Det>>.

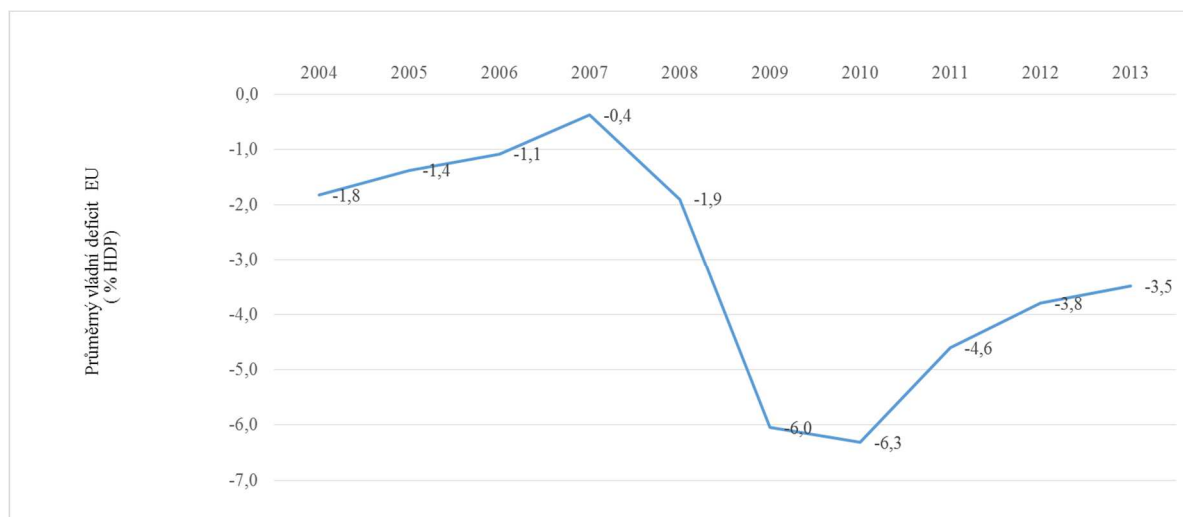
Zásadní význam pro kladnou bilanci ČR vůči rozpočtu EU měly především příjmy ze Společné zemědělské politiky (SZP). ČR v rámci SZP obdržela za analyzované období 199 mld. Kč, přičemž přímé platby činily 111,9 mld. Kč a prostředky na rozvoj venkova dosáhly 76,5 mld. Kč. Prostředky na přímé platby pro ČR v tomto ohledu každoročně rostou, což odpovídá dohodnutému přibližování přímých plateb v ČR na úroveň v zemích EU. Ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti Česká republika čerpá průběžné platby a jejich výše dosáhla 420,3 mld. Kč.

V rámci Evropské unie v roce 2004 mělo pouze pět členských zemí Evropské unie rozpočet přebytkový (Dánsko, Bulharsko, Finsko, Švédsko a Irsko). Ostatní členské země měly rozpočet deficitní. V některých zemích byl původně sestaven jako vyrovnaný, ale buď příjmy během roku byly nakonec nižší, než se očekávalo při sestavování rozpočtu nebo byly zapotřebí nečekané státní výdaje. Nejvyšší příjmové položky státního rozpočtu ve všech členských zemích Evropské unie jsou příspěvky na sociální pojištění, přímé daně (daně z příjmů, z majetku...), nepřímé daně (DPH, spotřební daně...) a ostatní nedaňové příjmy. Což bylo dokázáno v předcházejících kapitolách také u České republiky. Státní výdaje jsou velmi pestré, liší se stát od státu, neboť každá vláda preferuje jinou oblast národního hospodářství. Jednoznačně však ve všech zemích Evropské unie byly nejvyšší výdaje v roce 2004 směřující občanům ve formě státní sociální pomoci, na výplatu dávek v nezaměstnanosti a na výplatu důchodů. S porovnáním se současností je však situace ještě horší. V roce 2013 bylo dosaženo přebytkového rozpočtu pouze v Německu. Detailnější porovnání deficitů či přebytků jednotlivých zemí EU je možné vidět v příloze č. 1 a v níže uvedených grafech.

Obrázek 10: Průměrný vládní deficit států EU v období od 2004 až 2013 (% HDP), vlastní zpracování

V evropských zemích je v posledních desetiletích fiskální nerovnováha způsobená především růstem podílu výdajů na HDP, což zapříčiňuje rostoucí životní úroveň, proces schvalování rozpočtu (procyklické chování i při růstu ekonomiky, kdy by měly výdaje relativně klesat), rychlejší růst cen a nákladů při poskytování veřejných statků než poskytování statků v soukromém sektoru a volební proces, který způsobuje tlak na schvalování výdajů.

Obrázek 11: Grafické znázornění průměrného vládního deficitu EU (% HDP), vlastní zpracování

V níže uvedených tabulkách je možné vidět vývoj členských příspěvků v porovnání s celkovými výdaji státu a vývoj celkových dotací z EU v porovnání s celkovými příjmy státu.

Tabulka 15: Vývoj dotací z EU v porovnání s příjmy státu v letech 2004 až 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dotace od EU (mld. Kč)	25	33	37	47	59	78	85	73	113	126
Celkové příjmy veřejných rozpočtů (mld. Kč)	1 089	1 280	1 239	1 388	1 477	1 384	1 423	1 430	1 498	1 556
Podíl dotací EU na celkových příjmy VR	2%	3%	3%	3%	4%	6%	6%	5%	8%	8%

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 16: Vývoj členských příspěvků do EU v porovnání s výdaji státu v letech 2004 až 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Členské příspěvky do EU (mld. Kč)	18	31	30	32	35	36	37	42	40	42
Celkové výdaje veřejných rozpočtů (mld. Kč)	1 180	1 279	1 381	1 434	1 518	1 632	1 602	1 601	1 591	1 606
Podíl příspěvků na celkových výdajích VR	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	3%	3%	3%

Zdroj: vlastní zpracování

Z výše uvedeného můžeme pozorovat, že i přestože vývoj příjmů a výdajů má přibližně stejné tempo růstu, tempo růstu členských příspěvků je mizivé, z původních 2 % vzrostlo pouze na 3%, avšak tempo růstu dotací z EU je vzrůstající, z původních 2 % z celkových příjmů veřejných rozpočtů v roce 2004 vzrostl podíl na 8 % v roce 2013.

5. Zhodnocení makroekonomických ukazatelů v letech 2004 až 2013

V této kapitole je analyzována situace české ekonomiky v letech 2004 až 2013 v rámci fiskální politiky. Přičemž pro zhodnocení úspěšné hospodářské politiky a výkonosti ekonomiky lze zvolit tzv. magický čtyřúhelník (nebo tzv. diamant), který hodnotí hlavní makroekonomické ukazatele. Magický je proto, že jeden vrchol čtyřúhelníku ovlivňuje ostatní. Cílem vlády jakékoliv země je, aby rostlo HDP, klesala nezaměstnanost, klesala inflace a aby schodek platební bilance nebyl příliš vysoký.

Hlavní makroekonomické ukazatele nám tedy znázorňují základní ekonomické cíle ČR. Dosažení jednotlivých cílů je navzájem konfliktní, jejich současné dosažení je v podstatě nereálné. Dosažením jednoho cíle dochází ke ztrátě jiného cíle. Jedná se o:

- ekonomický růst (G), měřen meziročním tempem růstu reálného produktu (y),
- plná zaměstnanost (U), měřená průměrnou roční mírou nezaměstnanosti (u),
- stabilita cenové hladiny (P), měřená průměrnou roční mírou inflace (π),
- vnější ekonomická rovnováha (B), měřená podílem salda běžného účtu platební bilance na nominální produkt (Bú).

Většina ekonomik se snaží o vhodnou kombinaci těchto cílů, k čemuž používá nástroje makroekonomické politiky. V rámci fiskální politiky se jedná o tyto nástroje:

- Změna ve struktuře příjmů (změny daní) – vliv na agregátní poptávku i agregátní nabídku, kdy snížení daní vede k nárůstu disponibilního důchodu obyvatel, které vede ke zvýšení spotřeby. Naopak snížení daní vede ke stimulaci podnikatelské aktivity, což má za následek zvýšení nabídky výrobních faktorů, jelikož se v důsledku snížení daní více vydělá.
- Změna ve struktuře vládních výdajů – zvýšení vládních výdajů vede ke zvýšení celkové poptávky. Zvýšení vládních výdajů způsobí převýšení potenciálního produktu tím skutečným, důsledkem je růst cenové hladiny a následné omezení produkce.
- Záměrné saldo státního rozpočtu (SR) – v tomto ohledu fiskální politika záměrně využívá plánovaný přebytek či schodek SR.²³

Jak již bylo řečeno v předcházejících kapitolách, fiskální politika využívá tzv. vestavěných stabilizátorů nebo jednorázových nebo také diskrečních opatření. Vestavěné stabilizátory působí v ekonomice automaticky po zabudování do systému, přičemž jejich cílem je vyrovnaní kolísání ekonomiky. Mezi vestavěné stabilizátory patří např. podpory v nezaměstnanosti, progresivní míra zdanění, systém sociálních dávek, státní výkup zemědělských přebytků a další. Naproti vestavěným stabilizátorům funguje diskreční opatření, což jsou záměrná opatření vlády. Jedná se o nárazová opatření, kterými jsou například změna daní (výše, struktura), změna investičních výdajů, změna v sociálních dávkách atd. Časová náročnost je nevýhodou, díky níž dochází k časovým zpožděním, což snižuje jejich účinnost.

5.1 Hrubý domácí produkt

První sledovanou veličinou je hrubý domácí produkt (HDP, v mezinárodních pramenech také GDP). Jedná se o ukazatel, který se používá pro určování výkonnosti ekonomiky států, který znázorňuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vytvořené za dané období na určitém území. Pro posouzení ekonomiky, je používáno meziroční tempo růstu reálného

²³ BRČÁK, J., SEKERKA, B. 2010. *Makroekonomie*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň. 292 s.

HDP, které vyjadřuje meziroční změnu základního ukazatele ekonomické aktivity, neboli změnu všech vyprodukovaných finálních výrobků a služeb v dané ekonomice oceněné stálými cenami. Výpočet roční míry růstu objemu HDP dovoluje srovnání hospodářského vývoje jak v čase, tak i mezi různě velkými zeměmi bez ohledu na cenové změny. Růst objemu HDP je počítán s použitím údajů v cenách předchozího roku. Pro zjišťování míry růstu reálného HDP se používá HDP v běžných cenách oceněný v cenách předchozího roku. U takto spočtených objemových změn převedených na úroveň referenčního roku (tzv. zřetězené údaje) pak není míra růstu ovlivněna cenovými pohyby.

Z níže uvedené tabulky je zřejmé, že nejlepším obdobím pro ČR bylo období před hospodářskou krizí, která měla negativní dopad v roce 2009. I přestože hospodářská krize měla katastrofální dopad na tempo růstu HDP, v roce 2010 a 2011 můžeme vidět, že HDP opět dosahuje vyšších hodnot. Poté však následuje zpomalení tempa růstu HDP. Ohledně predikce na rok 2014, v prvním čtvrtletí se tempo růstu HDP zvýšilo o 2,5 %, což znamená, že v případě kladných příspěvků všech složek, by tempo růstu mělo zůstat na tomto vzrůstajícím tempu. Pro porovnání, optimum podle OECD je hodnota 3 %, čehož bohužel od roku 2009 ČR nedosahuje.

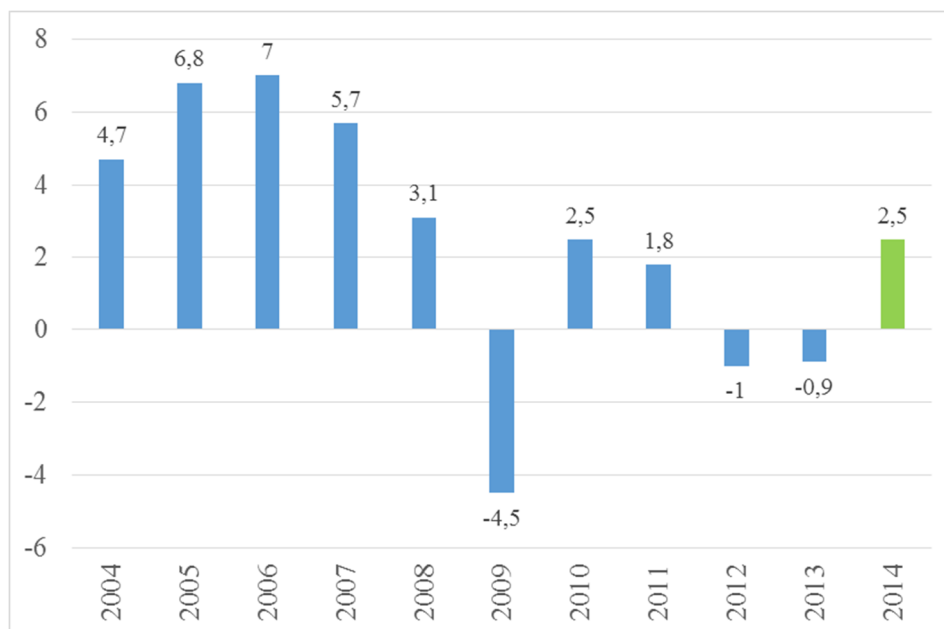
Tabulka 17: Reálné změny HDP v letech 2004 až 2013 (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Změna HDP (v %)	4,7	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1	-0,9

Zdroj: Eurostat. Míra růstu HDP. [online]. [cit. 14-10-28]. Dostupné z <<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tec00115>>

Pokles tempa růstu, který probíhá v posledních dvou letech zapříčiňuje prohlubování ekonomické recese. Hlavní příčinou nepříznivého vývoje byla klesající tuzemská poptávka jak domácností po zboží a službách pro konečnou spotřebu, tak investorů po fixním kapitálu. Zahraniční obchod již nebyl schopen, přes zvyšující se aktivní saldo, vývoj domácí poptávky kompenzovat. Na poklesu domácí poptávky se podílely především výdaje domácností, které se v ročním úhrnu meziročně snížily ve stálých cenách o 3,5 %. Značně loni poklesl zájem zejména o předměty dlouhodobé spotřeby (osobní automobily, nábytek), snížily se však i výdaje za potraviny, nealkoholické a alkoholické nápoje, prostředky na údržbu a opravu bytů, pojištění a další zboží a služby. Kromě poklesu poptávky však výrazně poklesla i nabídka a

to převážně ve stavebnictví, které se obtížně vyrovnávalo s nedostatkem zakázek soukromého i veřejného sektoru.

Obrázek 12: Grafické znázornění vývoje reálné změny HDP v letech 2004 - 2013, predikce na rok 2014 (v %)

Vliv fiskálních nástrojů na HDP

V této kapitole bude autorka analyzovat nástroj výdajů na konečnou spotřebu vůči HDP. Pro účely práce bylo použito hodnot ve stálých cenách. Autorka využila statistickou metodu Pearsonův korelační koeficient, který určuje sílu závislosti. Korelační koeficient nabývá hodnoty od -1 do 1, čím více se absolutní hodnota korelačního koeficientu blíží jedné, tím větší je lineární závislost mezi proměnnými.

Autorka propočítala závislost mezi vládními výdaji a HDP a výdaji domácností a HDP za období od roku 2004 do roku 2013. V obou případech je vidět značná závislost HDP na výdajích. V případě výdajů domácností je závislost evidentní, korelační koeficient vyšel 0,976. V případě závislosti vládních výdajů a HDP vyšel korelační koeficient 0,9427, což je sice nižší hodnota než u výdajů domácností, avšak závislost je opět evidentní.

Tabulka 18: Vývoj HDP, výdajů domácností a vládních výdajů na konečnou spotřebu (mld. Kč)

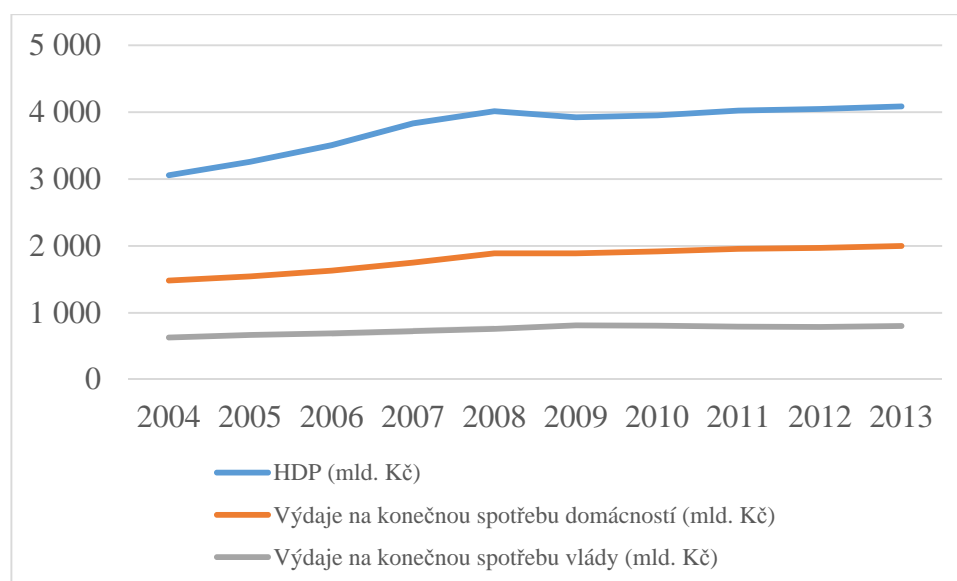
Rok	HDP	Výdaje na konečnou spotřebu domácností (mld. Kč)	Podíl výdajů domácností na HDP (%)	Výdaje na konečnou spotřebu vlády (mld. Kč)	Podíl výdajů vlády na HDP (%)
2004	3 058	1 482	48%	630	21%
2005	3 258	1 545	47%	667	20%
2006	3 507	1 631	47%	694	20%
2007	3 832	1 749	46%	726	19%
2008	4 015	1 887	47%	759	19%
2009	3 922	1 891	48%	809	21%
2010	3 954	1 920	49%	807	20%
2011	4 022	1 957	49%	793	20%
2012	4 048	1 970	49%	789	19%
2013	4 086	1 999	49%	802	20%

Zdroj: Český statistický úřad. Statistiky. Makroekonomické údaje
<<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>>, vlastní zpracování

Kromě korelačního koeficientu je v analýze vypočítán podíl výdajů domácností a vládních výdajů na HDP. Z tabulky je zřejmé, že výdaje domácností se podílí v průměru 48 % na HDP. Vládní výdaje se podílí na HDP průměrně 20 %.

Výdaje na konečnou spotřebu představují spotřebu hrazenou z disponibilních důchodů domácností, vládních institucí a neziskových institucí sloužících domácnostem. Jsou to výdaje rezidentských institucionálních jednotek na výrobky a služby, které jsou určeny pro přímé uspokojení individuálních potřeb nebo kolektivních potřeb členů společnosti. Tyto výdaje mohou být realizovány v tuzemsku nebo v zahraničí. Dominantní postavení mají výdaje na konečnou spotřebu domácností, které představují více než 70 % celkových výdajů na konečnou spotřebu a více než 50 % hrubého domácího produktu.

Výdaje na konečnou spotřebu domácností zahrnují hodnotu výrobků a služeb užitých domácnostmi pro uspokojení individuálních potřeb, hrazených z důchodů domácností a pořízených nákupem, dary i formou naturální spotřeby. Nepatří sem však nákupy určené pro podnikatelskou činnost ani nákupy cenností.

Obrázek 13: Grafické znázornění vývoje HDP, výdajů domácností a výdajů vlády v letech 2004 až 2013, vlastní zpracování

Výše uvedený graf zobrazuje srovnání vývoje HDP, výdajů na spotřebu domácností a výdajů na spotřebu vlády. Je možné vidět, že výdaje se v komparaci s HDP mění méně, avšak trend zvyšování je poměrně stejný.

V příloze 2 je detail míry růstu HDP jednotlivých zemí EU, kde je možné pozorovat, že propad v roce 2009, který byl zapříčiněn hospodářskou krizí, byl zaznamenán ve všech státech EU.

5.2 Zaměstnanost

Míra registrované nezaměstnanosti je počítána jako podíl, kde je v čitateli počet nezaměstnaných, tedy neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce a ve jmenovateli pracovní síla, tedy ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Přičemž míra nezaměstnanosti je vyjadřována procentem.

Do počtu nezaměstnaných se zahrnují osoby ve věku od 15 do 64 let, které byly bez práce (nebyly zaměstnané), byly k dispozici pro nástup do práce, tzn. že byly připraveny pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání, byly aktivně hledající práci, tzn. podnikající aktivní kroky pro hledání placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání (zaměstnání ve

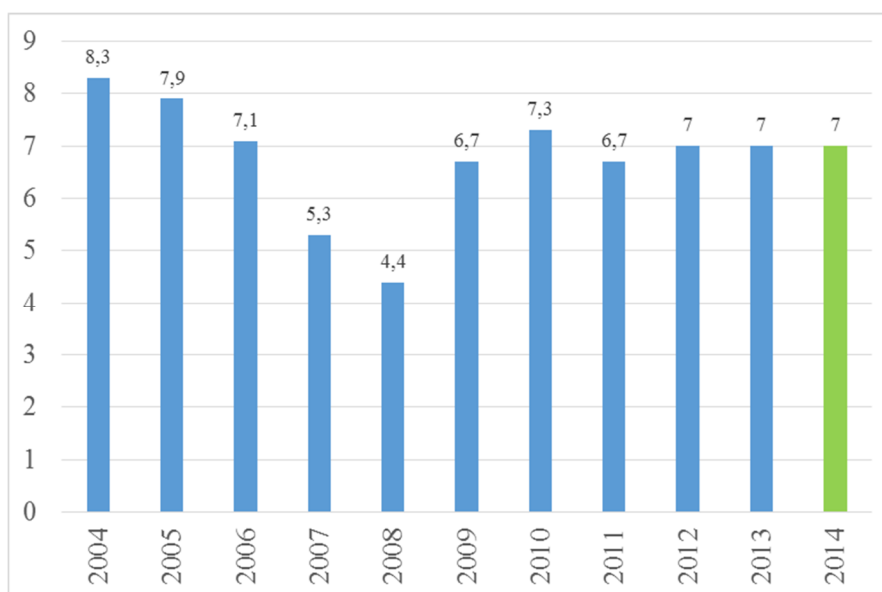
vlastním podniku), nebo které našly práci s pozdějším začátkem, tzn. max. v tříměsíčním období. Do ekonomicky aktivního obyvatelstva se zahrnuje počet zaměstnaných z výběrových šetření pracovních sil (klouzavý roční průměr) + neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce (vše klouzavý roční průměr). Do zaměstnanosti se na rozdíl od předchozích období nezapočítávají ženy na další mateřské dovolené (od 1. čtvrtletí 1997).

Tabulka 19 : Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2004 až 2013 (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Míra nezaměstnanosti (v %)	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7

Zdroj: Zdroj: Český statistický úřad. Statistika. Makroekonomické údaje
<<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistika>>.

Jednou z příčin nezaměstnanosti je hospodářský cyklus, kterým ekonomiky běžně prochází, další příčinou jsou strukturální změny v ekonomice (změny ve struktuře ekonomiky, respektive jejích odvětví) a dobrovolné rozhodnutí občanů o tom, že nezaměstnanými po určitou dobu budou (např. hledání lepšího pracovního místa). Největším problémem však zůstává pro všechny ekonomiky nepružnost trhu práce. Ta je způsobena přílišnou ochranou zaměstnanců, vysokým daňovým a odvodovým zatížením práce, vysokými sociálními podporami, nízkou mobilitou práce, nefungujícím trhem bydlení (způsobeným například regulací nájemného) a ne příliš dobrým systémem školství.

Obrázek 14: grafické znázornění vývoje míry nezaměstnanosti v letech 2004 - 2013, predikce na rok 2014 (v %)

Jak je možné vidět z grafu, míra nezaměstnanosti v ČR není na dobré úrovni. Optimum podle OECD je hodnota 5%. V letech 2007 a 2008 míra nezaměstnanosti dosahovala nízké úrovně, tedy blížila se požadovanému optimu a v roce 2008 byla ČR dokonce pod úrovní požadovaného optima, což zvýrazňovalo velice dobrou zaměstnanost. Hospodářská krize v letech 2009 a 2010 bohužel poznamenala kromě jiného také míru nezaměstnanosti, která vzrostla na průměr 7 %. Snaha zaměstnavatelů o zvyšování produktivity práce racionalizací počtu zaměstnanců by měla vést k faktické stagnaci zaměstnanosti v tomto i příštím roce. Tudíž se předpokládá, že míra nezaměstnanosti by se v obou letech měla i přes pozvolný růst ekonomiky pohybovat stále okolo 7 %.

Ve světle negativních dopadů nezaměstnanosti mohou být některé typy nezaměstnanosti přínosné. Přínosy nezaměstnanosti znamenají lepší alokaci zdrojů a zlepšují tak efektivnost celé ekonomiky. Mezi uvedené přínosy patří:

- Lidé si mohou vybrat zaměstnání, ve kterém budou spokojeni (v případě nespokojenosti, odráží se tento vliv na produktivitě práce) – dobrovolná nezaměstnanost.
- Firmy mají výhody z toho, že si mohou vybírat z většího počtu potenciálních uchazečů, než kdyby byla nezaměstnanost nulová – nedobrovolná nezaměstnanost.
- Zavádění nových technologií; přizpůsobení pracovní síly – nedobrovolná nezaměstnanost.
- Brzda přemrštěných mzdových požadavků a jiných výhod (někteří lidé nejsou ochotni přijmout nabízenou mzdu z důvodu přecenění hodnoty své vlastní práce) – dobrovolná nezaměstnanost.²⁴

I přes výše uvedené přínosy z nezaměstnanosti stále převyšují negativní důsledky nezaměstnanosti a politiky zaměstnanosti. Nezaměstnanost se vždy týká lidí, způsobuje jim problémy, vede k nespokojenosti, znamená ztrátu či snížení příjmů. Obecně je možné tyto důsledky a náklady nezaměstnanosti rozdělit na:

- Ekonomické – nezaměstnaní neprodukují statky, které by produkovat mohli, klesá tedy HDP daného území pod úroveň potenciálního produktu, a to zejména v případě

²⁴ LIŠKA, V. a kol. 2004. *Makroekonomie*. 2. vydání. Profesional Publishing. 434 s.

existence cyklické nezaměstnanosti. Nezaměstnaným obvykle státy poskytují peníze na nákup statků uspokojujících jejich potřeby v podobě příspěvků v nezaměstnanosti nebo sociálních dávek. Tyto peníze získané výběrem daní či pojistného by šlo použít na jiné účely, např. na produkci určitých statků, které však v důsledku poskytnutí daných peněz nezaměstnaným nejsou vyprodukovány.

- Psychologické – nezaměstnanost vede ke ztrátě sebeúcty, depresím, stresu, v krajních případech i k sebevraždám apod. Netýká se to pouze nezaměstnaného, ale i jeho okolí. Deprese, stres, nespokojenost nezaměstnaných způsobují společnosti náklady, ať již faktické (náklady na léčení) či náklady obětované příležitosti (peníze vynaložené na léčení by šlo využít jiným způsobem).
- Sociální – nezaměstnaní pocítují zlobu, frustraci, zoufalství. Snadněji se stávají závislými na drogách, mají tendenci protestovat, vyvolávat sociální nepokoje, řešit svou situaci kriminalitou apod. To opět stojí společnost náklady.²⁵

V návaznosti na tyto negativní dopady nezaměstnanosti je nutné s nezaměstnaností bojovat. Děje se tak prostřednictvím pasivní a aktivní politiky zaměstnanosti. Do pasivní politiky je zahrnuto vyplácení dávek v nezaměstnanosti. Aktivní politika se snaží snížit nezaměstnanost, respektive udržet vysokou zaměstnanost.

Aktivní politika zaměstnanosti je souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti, který zabezpečuje ministerstvo a úřady práce. Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti v ČR, jsou zejména:

- rekvalifikace,
- investiční pobídky,
- veřejně prospěšné práce,
- společensky účelná pracovní místa,
- překlenovací příspěvek,
- příspěvek na zapracování,
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

²⁵ WAWROSZ, P a kol. 2012. *Realie k makroekonomii – odborné texty, mediální reflexe, praktické analýzy*. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 169 s.

Součástí opatření aktivní politiky zaměstnanosti jsou rovněž poradenství úřadů práce, která provádějí za účelem zjišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů osob pro volbu povolání (př. osobám se zdravotním postižením), podpora zaměstnání osob se zdravotním postižením, cílené programy k řešení nezaměstnanosti.²⁶

Vliv fiskálních nástrojů na zaměstnanost

Snížení daňového zatížení práce pro zaměstnance i zaměstnavatele má pozitivní vliv na míru nezaměstnanosti, projevující se zejména prostřednictvím zvýšené míry nalézání práce. Přestože existuje množství empirických studií s kvantifikacemi závislosti zdanění práce na míře nezaměstnanosti, při interpretaci výsledků a jejich použití v případě ČR nastávají značné obtíže (různé definice zdanění práce, odhady jsou pro různé skupiny zemí v různých časových obdobích apod.) V případě použití odhadnutých elasticit co nejvíce se blížícím podmínkám českého trhu práce v době recese by mělo snížení daňového zatížení práce pro podnikatele za následek úbytek počtu nezaměstnaných o 10 až 11 tisíc osob. Tento odhad je však nutno brát se značnou rezervou v důsledku nejistoty při odhadu chování firem v podmínkách recese. Snížení daňového zatížení práce pro zaměstnance považujeme v případě recese z hlediska trhu práce za méně významné a s minimálním dopadem, zejména v důsledku značného převisu nabídky práce nad poptávkou.

Co se týče délky pobírání dávek v nezaměstnanosti, mnohé studie potvrzují z mikroekonomického hlediska, že kratší doba pobírání dávek je standardně spojená s kratším trváním nezaměstnanosti, avšak v případě prudké recese je tento stimulační efekt pro nabídku práce diskutabilní. Některé studie však naznačují další efekt, kdy kratší doba pobytu ve stavu nezaměstnanosti má za následek méně kvalitní přiřazování nezaměstnaných k volným pracovním pozicím vedoucí k následnému zvýšení počtu nezaměstnaných, přičemž tento efekt má tendenci být silnější spíše v době recese než hospodářské expanze. Většina studií se dále shoduje, že zvýšení dávek v nezaměstnanosti je následně spojené s vyšší mírou nezaměstnanosti. Toto opatření navíc může narušit efektivitu prováděného snižování daňového zatížení práce, kdy daňové změny jsou absorbovány dodatečným zvýšením reálných mezd.

²⁶ WAWROSZ, P a kol. 2012. *Realie k makroekonomii – odborné texty, mediální reflexe, praktické analýzy*. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 172 s.

Celkově tedy považujeme kombinovaný efekt změny parametrů dávek v nezaměstnanosti za velmi malý, přičemž zvýšení dávek v nezaměstnanosti by měl mít pozitivní efekt spíše na spotřebu domácností, kdy tímto opatřením ovlivněné nízkopříjmové skupiny obyvatel mají vyšší než průměrný sklon ke spotřebě.²⁷

V příloze 3 je detail vývoje míry nezaměstnanosti jednotlivých zemí EU, kde je možné pozorovat, že propad v roce 2009, který byl zapříčiněn hospodářskou krizí, byl zaznamenán opět ve všech státech EU.

5.3 Stabilita cenové hladiny

Pokud hovoříme o cenové stabilitě, rozumíme tím mírný a stabilní růst cen. Existuje více způsobů jak dosáhnout cenové stability v ekonomice, jedním z nich je v současnosti nejpoužívanější režim inflačního cílení. Inlace se měří průměrnou roční mírou inflace, jejíž optimum podle OECD jsou 2%. Pomocí repo operací na dodávání, či stahování likvidity reguluje krátkodobou úrokovou sazbu na mezibankovním trhu (PRIBOR), která s jistým časovým odstupem ovlivňuje dlouhodobé úrokové sazby v ekonomice. Tento proces se nazývá transmisním mechanismem měnové politiky a má za cíl ovlivnit cenovou hladinu, aby bylo dosaženo daného inflačního cíle. Přitom má kurz nastaven v režimu řízeného floatingu, což je režim plovoucího kurzu, kdy je skutečná hodnota kurzu měny vůči ostatním měnám dána poptávkou a nabídkou deviz na devizovém trhu.

„Cíl cenové stability v ekonomice není jediným cílem centrálních bank, ale je všem ostatním nadřazen. To znamená, že je-li v ekonomice stabilní cenová hladina a do budoucna nehrozí její zvýšení, může centrální banka podporovat zdravý ekonomický růst hrubého domácího produktu. Naproti tomu, není-li cíl cenové stability splňován, bere centrální banka v potaz velké množství dalších faktorů pro své rozhodování, určitě se nesnaží dosáhnout v každém roce dané míry inflace i za cenu velkých ztrát výstupu ekonomiky. Ještě je třeba poznamenat, že aby se centrální bance úspěšně dařilo naplňovat daný inflační cíl, je nutné, aby byla vnímána všemi subjekty v národním hospodářství jako stabilní a důvěryhodná (kredibilní) instituce. Poté

²⁷ Hodnocení fiskálních opatření pro útlum poklesu ekonomiky v roce 2009 [online]. [cit. 14-10-15]

se očekávání firem, státu i domácností ztotožní s očekáváním a prognózou centrální banky a ekonomika se inflačnímu cíli lépe přizpůsobí.“²⁸

Výhody cenové stability:

- Příznivé prostředí pro investice (pouze za předpokladu nízké a stabilní inflace)
- Přerozdělení bohatství ve společnosti – neočekávaná inflace zapříčiní například to, že dlužník získá levně peníze, za které si koupí aktivum ve starých cenách a věřitel zůstane v dalším období vyšší cenová hladina (V zásadě dlužník nakoupí za staré ceny a jeho důchod, ať už majetkový, či pracovní v dalším období vzroste a reálně zlevní úvěr. Naopak věřitel si za vrácené peníze koupí reálně méně.)
- Nízká volatilita (míra průměrné intenzity kolísání kurzů cenných papírů a deviz i úrokových sazeb během určitého období)

Vysoká a variabilní inflace je pro ekonomiku dlouhodobě škodlivá, avšak nulová inflace také není dobrým ukazatelem, jelikož mírným a stabilním navyšováním inflace je zohledněn technologický pokrok a vývoj. Cenová stabilita umožňuje nastavit podmínky pro dlouhodobě udržitelný rozvoj ekonomiky podpořený vysokou investiční aktivitou.

Tabulka 20 : Vývoj míry inflace v letech 2004 až 2013 (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Míra inflace (v %)	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5	1,4

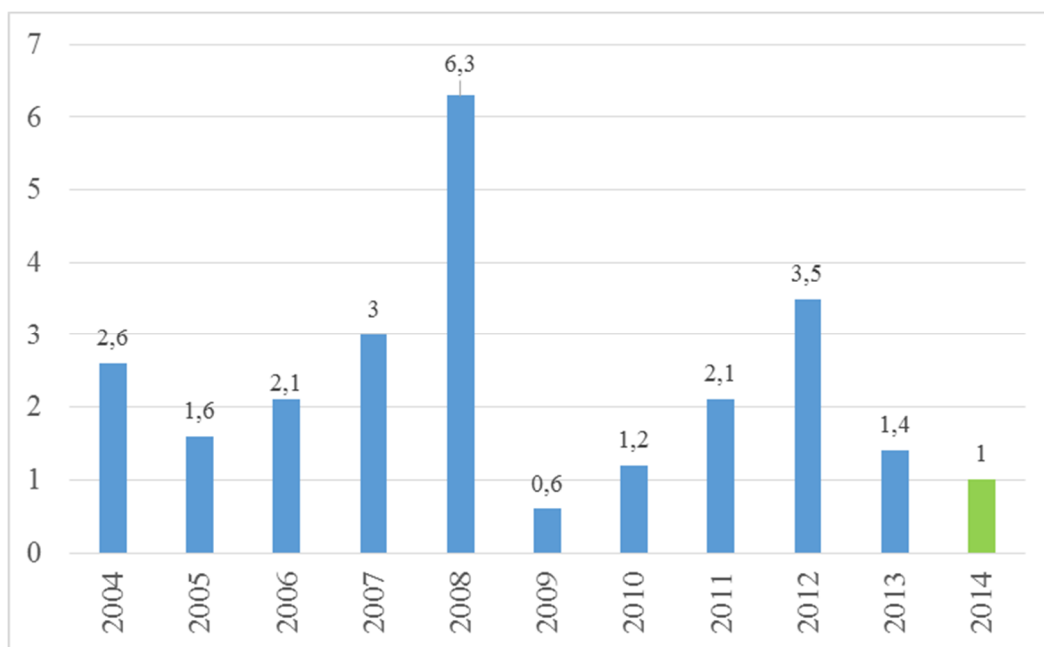
Zdroj: Zdroj: Český statistický úřad. Statistika. Makroekonomické údaje
<<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>>.

Na vysokou míru inflace v roce 2008 měl vliv zejména nárůst regulovaného nájemného, cen služeb spojených s bydlením a cen energií, které se stává výrazným sociálním problémem i v souvislosti s dalším zvýšením regulovaného nájemného a očekávaným růstem cen energií. Je zřejmé, že systém cenové deregulace neznamena nic jiného než pouhý nárůst cen a neřeší věčné problémy na trhu s bydlením. Vývoj v tomto sektoru ukazuje na nepromyšlenou a asociální politiku vlády v oblasti cenové regulace.

²⁸ PIKHART, Z. Proč právě cenová stabilita jako hlavní cíl měnové politiky. [online] Brightside.blog. 14. srpna 2010. [cit. 14-10-16]. Dostupné z <<http://brightside.blog.cz/1008/proc-prave-cenova-stabilita-jako-hlavni-cil-menove-politiky>>

Vysoký dopad na míru inflace měla také reformní opatření přijatá českou vládou. Zejména zvýšení sazeb DPH u základních životních potřeb, zavedení ekologických daní, zvýšení spotřebních daní u cigaret a tabáku a v neposlední řadě také zavedení regulačních poplatků ve zdravotnictví, které podle ČSÚ přispěly každý měsíc k meziroční inflaci půl procentním bodem.

Navzdory oslabení koruny vlivem devizových intervencí ČNB by se rok 2014 měl vyznačovat velmi nízkou inflací. Na rozdíl od předchozích let by totiž během celého letošního roku měly administrativní vlivy (zejména pokles cen elektřiny) působit protiinflačně. Míra inflace by tak letos mohla dosáhnout 1,0 %.

Obrázek 15: grafické znázornění vývoje míry inflace v letech 2004 až 2013 a zároveň predikce na rok 2014 (v %)

V příloze 4 je možné vidět detail vývoje míry inflace jednotlivých zemí EU, kde je pozorováno, že propad v roce 2009, který byl zapříčiněn hospodářskou krizí, byl zaznamenán opět ve všech státech EU.

5.4 Vnější ekonomická rovnováha

Vnější ekonomická rovnováha se měří podílem salda běžného účtu platební bilance na nominální produkt. Platební bilance je statistický záznam ekonomických transakcí subjektů dané země (rezidentů) s ekonomickými subjekty ze zbytku světa (nerezidenty) za určité období, zpravidla jednoho roku. Rozlišuje se horizontální struktura platební bilance a vertikální struktura bilance.

Horizontální struktura platební bilance

Horizontální struktura platební bilance zobrazuje:

- Běžný účet
 - o obchodní bilance – vývozy a dovozy zboží,
 - o bilance služeb – vývozy a dovozy služeb,
 - o bilance výnosů – důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví domácí země, jež jsou zapojeny v zahraničí a naopak důchody z výrobních faktorů ve vlastnictví zahraničních subjektů, jež jsou zapojeny v domácí ekonomice (mzdy, zisky, dividendy, úroky),
 - o běžné převody – jednostranné transfery (příspěvky zahraničním organizacím, dary, atd.).
- Kapitálový účet – transakce související s obchodem nehmotných statků (ochranné známky, patenty), odpuštění pohledávek apod.
- Finanční účet
 - o přímé investice – přímé domácí investice v zahraničí či přímé zahraniční investice v domácí ekonomice,
 - o portfoliové investice – majetkové cenné papíry a účasti, jež nespádají do přímých investic a dluhové papíry,
 - o finanční deriváty – forwardy, futures a opce,
 - o ostatní investice – přijímání a poskytování úvěrů.
- Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly – veškeré nepřesnosti v evidenci, metodické problémy, kurzové rozdíly, apod.
- Změnu devizových rezerv – zlato, zvláštní práva čerpání, devizy atd.

Vertikální struktura platební bilance

Pokud hovoříme o vertikální struktuře platební bilance, jedná se o podvojný účetní zápis, jednou jako kreditní položka a jednou jako debetní položka. Kreditní položky zahrnují například o vývoz zboží a služeb, příliv důchodů z výrobních faktorů dané země zapojených v zahraničí, příjmy z běžných převodů, příliv přímých investic do země, přijaté úvěry ze zahraničí apod. Kreditní položkou je rovněž snížení devizových rezerv. Debetní položky zahrnují transakce, v jejichž důsledku jsou poskytovány platby nerezidentům. Jedná se například o dovoz zboží a služeb, odliv důchodů ze zahraničních výrobních faktorů zapojených v domácí ekonomice, výdaje na běžných převodech, přímé investice v zahraničí, splácení úvěrů do zahraničí apod. Debetní položkou je rovněž zvýšení devizových rezerv.

Zahraniční zadluženost znamená, že běžný účet je dlouhodobě záporný a musí být kompenzován kladným finančním účtem (=vypůjčování kapitálu v zahraničí).

Zahraniční dluh může být vymezen v širokém a úzkém smyslu:

- široké vymezení - započítají se veškeré závazky vůči zahraničním ekonomikám a získáme hrubé zahraniční zadlužení, jestliže od hrubého zadlužení odečteme naše pohledávky vůči zahraničí, získáme čisté zahraniční zadlužení, které může být kladné a záporné
- úzké vymezení - započítají se pouze závazky, které jsou spojené s platbami úroků

Rozlišuje se 5 etap zadlužení:

- mladá dlužnická země - deficit obchodní bilance, avšak kladný příliv kapitálu
- zralá dlužnická země - přebytek na obchodní bilanci a příliv kapitálu slábne
- země splácející dluhy - dané ekonomika má přebytek na běžném účtu, ale deficit na finančním účtu
- mladá věřitelská země - běžný účet má deficit a současně investuje do zahraničí, deficit roste

- zralá věřitelská země - deficit na běžném účtu, ale zejména se zahraničním obchodem a současně má velké výnosy z dříve investovaného kapitálu = žije z úroků ²⁹

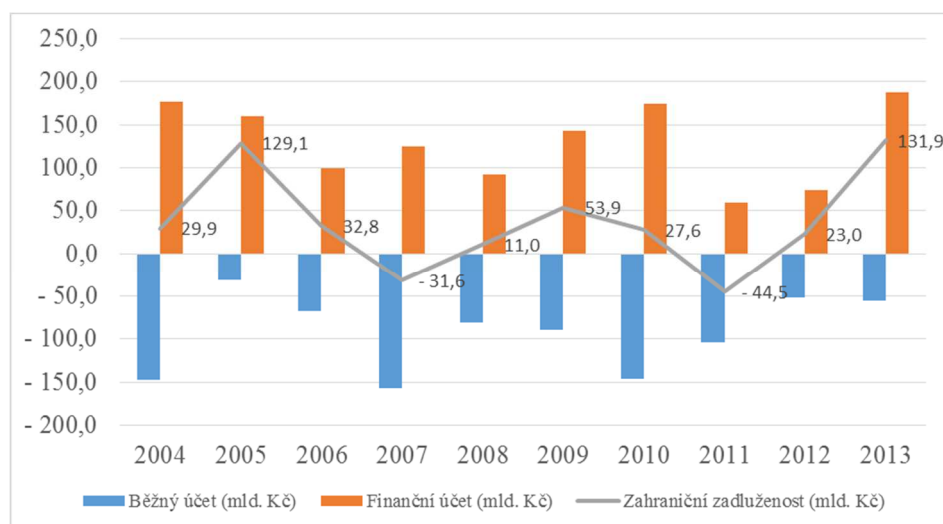
Tabulka 21: Vývoj zahraniční zadluženosti v letech 2004 až 2013 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Běžný účet (mld. Kč)	-147,5	-30,9	-67,1	-156,9	-81,3	-89,3	-146,6	-104,0	-51,3	-56,0
Finanční účet (mld. Kč)	177,3	160,0	99,8	125,3	92,2	143,2	174,3	59,4	74,3	187,9
Zahraněční zadluženost (mld. Kč)	29,9	129,1	32,8	-31,6	11,0	53,9	27,6	-44,5	23,0	131,9

Zdroj: Zdroj: Český statistický úřad. Statistika. Makroekonomické údaje
<<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistika>>.

Dle výše uvedené tabulky vyplývá, že běžný účet byl neustále v záporných číslech, přičemž finanční účet byl naopak v kladných číslech. Ohledně schodků běžného účtu, schodky jsou značné, avšak v posledních dvou letech se výrazně snížily.

Schodek BÚ se stává problémem, když dosahuje vysokých hodnot, přičemž za bezpečnou hranici je považován schodek ve výši do 5 % HDP, nebo nedochází-li k jeho pokrytí přílivem zahraničního kapitálu a investoři začínají ztrácet důvěru a obávají se znehodnocení měny, jelikož znehodnocení měny znamená ztrátu pro investory, což vede k odlivu investic do zahraničí.

Obrázek 16: grafické znázornění vývoje běžného účtu, finančního účtu a celkové zahraniční zadluženosti v letech 2004 až 2013 (v mld. Kč), vlastní zpracování

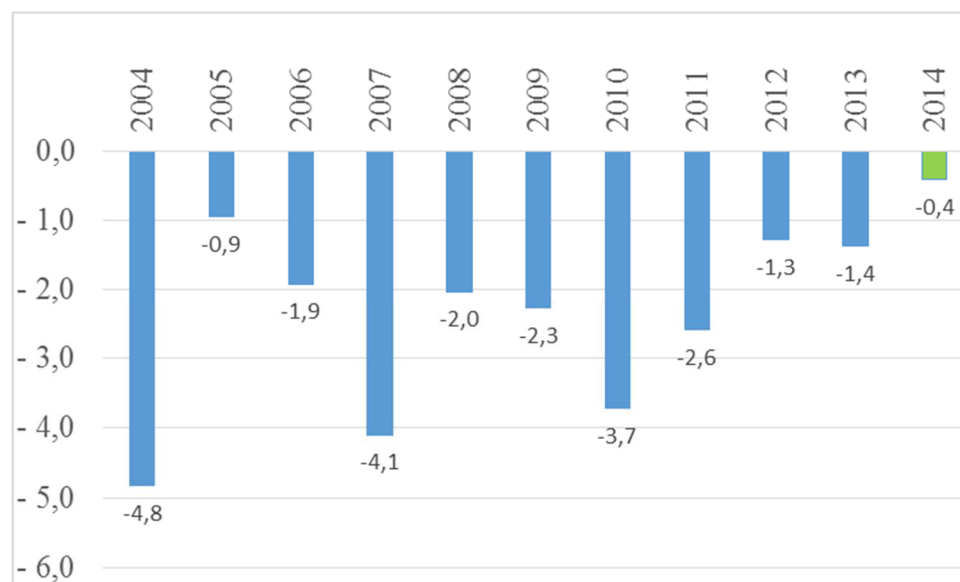
²⁹ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. 1995. *Ekonomie*. 13. vyd., Nakladatelství Svoboda, Praha. 1011 s.

Z grafu je zřejmé, že v roce 2007 a 2011 existoval deficit běžného účtu, což znamená, že výdaje do zahraničí byly větší než příjmy z prodejů do zahraničí. Pokud investicím nestačí domácí úspory, je mezera vyplňována přílivem zahraničního kapitálu, který vytváří přebytek na finančním účtu platební bilance, což vyvolává odpovídající schodek na běžném účtu platební bilance. Podle Holmana je kombinace ekonomického růstu a schodku běžného účtu přirozená.

Tabulka 22: Vývoj zahraniční zadluženosti v letech 2004 až 2013 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Poměr BÚ k HDP (v %)	-4,8	-0,9	-1,9	-4,1	-2,0	-2,3	-3,7	-2,6	-1,3	-1,4

Zdroj: Český statistický úřad. Statistika. Makroekonomické údaje <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistika>>.

Obrázek 17: Grafické znázornění vývoje podílu běžného účtu na HDP v letech 2004 až 2013, predikce na rok 2014 (v %), vlastní zpracování

Platební bilance je vždy účetně vyrovnaná. Schodek běžného účtu je pokryt přebytkem finančního účtu či čerpáním devizových rezerv. Naopak přebytek běžného účtu jde na pokrytí schodku finančního účtu či na zvýšení devizových rezerv.

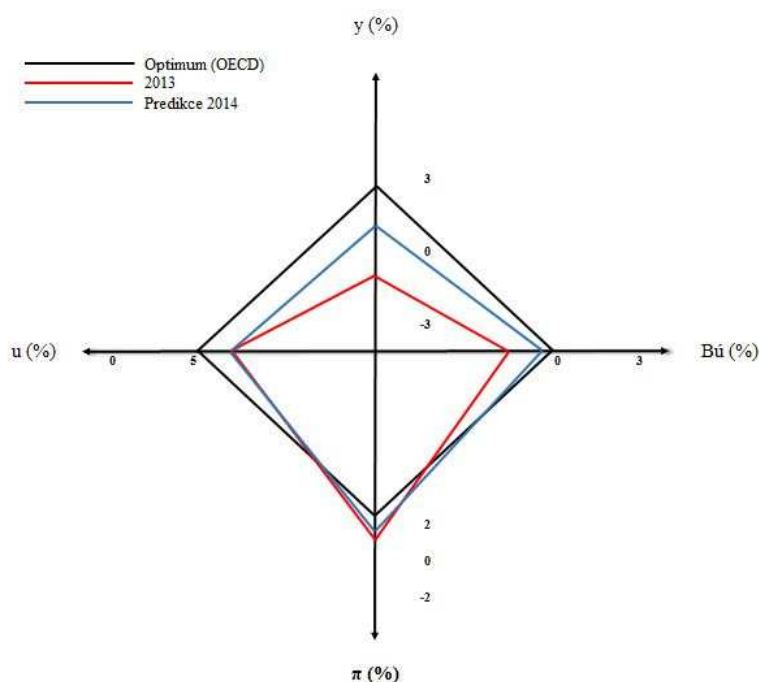
Účetní vyrovnanost platební bilance není to samé jako rovnováha platební bilance neboli vnější rovnováha ekonomiky. Platební bilance je vždy účetně vyrovnaná, protože konečnou vyrovnávací položkou je změna devizových rezerv, avšak devizové rezervy nelze využívat dlouhodobě, jelikož by byly zcela vyčerpány. Opatřením je buď snížit schodek běžného účtu,

nebo zvýšit přebytek finančního účtu. V případě této vyrovnanosti je platební bilance v rovnováze.

Mechanismus, který uvádí platební bilanci do rovnováhy, je nazýván měnový kurz, pokud je volně pohyblivý, pokud centrální banka neintervenuje na měnovém trhu). Jestliže měnový kurz není volně pohyblivý a centrální banka jej udržuje na úrovni, která neodpovídá rovnováze platební bilance, pak nerovnováha platební bilance přetrvávat delší dobu a je vyrovnávána změnou devizových rezerv.³⁰

5.5 Magický čtyřúhelník

O definici magického čtyřúhelníku již bylo pojednáváno v úvodu této páté kapitoly. Závěrem však autorka ztvární získaná data v grafickém znázornění. Pro přehlednost je v grafu vyjádřeno optimum dle OECD, stav roku 2013 a predikce na rok 2014.

Obrázek 18: Magický čtyřúhelník, vlastní zpracování

³⁰ HOLMAN, R. 2005. *Ekonomie*. 4. vydání. C. H. Beck. Praha. 591 s.

6. Závěr

Diplomová práce se zabývá problematikou fiskální politiky. Cílem diplomové práce bylo zanalyzovat vývoj a vliv fiskální politiky České republiky v letech 2004 až 2013, přičemž byl zkoumán převážně vývoj příjmů a výdajů veřejného rozpočtu s dopadem na veřejný deficit a veřejný dluh státu, který společně s analýzou makroekonomických ukazatelů zjišťoval dopad na ekonomickou situaci České republiky. V návaznosti na hlavní cíl diplomové práce byla dříčím cílem analýza finančních vztahů ČR a EU s porovnáním hospodářské situace České republiky se zeměmi Evropské unie. V níže uvedených odstavcích nyní autorka shrne zanalyzované údaje.

Deficity veřejných rozpočtů mohou vznikat z různých příčin. I přestože jsou stanovená optima pro míru deficitu veřejného rozpočtu či pro makroekonomické ukazatele dle tzv. Maastrichtských kritérií, která jsou dána pro přijetí eura, neexistuje žádná optimální míra deficitu či dluhu veřejných rozpočtů, jelikož důležité je krytí veřejného deficitu, zda existují subjekty, které jsou ochotny státu půjčit, přičemž podstatným kritériem je za jakou úrokovou míru.

Ve třetí kapitole autorka detailně zanalyzovala vývoj veřejného deficitu a veřejného dluhu za sledované období od roku 2004 do roku 2013. Jak je možné vidět, kromě roku 2005 je veřejný deficit v záporných číslech, což samozřejmě nepomáhá veřejnému dluhu, který se díky kumulaci veřejného deficitu stále prohlubuje. Od roku 2004 kdy veřejný dluh činil 28,5 % HDP se vyšplhal na rekordní dluh 45,7 % HDP v roce 2013, přičemž vzrůstající trend nám ukazuje, že v nejbližší budoucnosti neproběhne žádný zvrat, který by hodnotu veřejného dluhu snížil. Největší zlom byl v roce 2009, který byl zapříčiněn hospodářskou krizí. Prvopočátkem však byla finanční krize, která se promítla do života jednotlivců, firem i zemí. Tato světová finanční krize v roce 2008 byla důsledkem americké hypoteční krize, jejíž příčinou bylo prasknutí nemovitostní bubliny v USA. Dopady této posléze hospodářské krize na Českou republiku se netýkaly pouze vývoje veřejného deficitu a dluhu. Krize zasáhla i vývoj makroekonomických ukazatelů, kterými jsou hrubý domácí produkt, zaměstnanost, inflace a platební bilance. Jak je možné vidět v přílohách 1 až 4, kde je porovnán vývoj všech zemí Evropské unie, krize zaznamenala úpadek ve všech státech.

Analýza vývoje makroekonomických ukazatelů je znázorněna v páté kapitole. Pokles tempa růstu HDP však nebyl zaznamenán pouze v roce 2009. Poslední dva roky probíhá záporné

tempo růstu, které je zapříčiněné vývojem klesající tuzemské poptávky po zboží a službách pro konečnou spotřebu. Příčinou je však také pokles nabídky, která se obtížně vyrovnává s nedostatkem zakázek soukromého i veřejného sektoru. Jak bylo prokázáno vliv vládních a domácích výdajů na vývoj HDP je značný. Je tedy zapotřebí se zamyslet, co je možné udělat s výdaji státu. Jelikož jak bylo prokázáno ve třetí kapitole, daňové zatížení ČR, které činí 35,5 % sice není nejvyšší, avšak je již nad průměrem států zemí EU, který činí 34,1 %, čili na poměry ČR dosti vysoké. I přestože dotace EU mají vzrůstající tempo růstu, z původních 2 % z celkových příjmů veřejných rozpočtů v roce 2004 na 8 % v roce 2013, není možné se spoléhat na tento příjem, jelikož je převážně určen na předem přesně stanovené projekty.

Také míra nezaměstnanosti je stále vysoká, v roce 2004 byla nejvyšší ze sledovaného období. V roce 2008 však dosáhla 4,4 %, což bylo dokonce pod horní hranicí stanovené OECD, avšak jak již bylo deklarováno, hospodářská krize z konce roku 2008, která se projevila v roce 2009, zapříčinila pokles na míru 6,7 %, přičemž tato hodnota se drží až do současnosti (s přesností 7 %). To, spolu s nízkou inflací, podkopává ekonomické oživení.

Ve skutečnosti jsou veřejné deficity vysoké a šetření je nezbytnou podmínkou pro obnovu ekonomiky. Pokles vládních výdajů by uvolnilo reálné zdroje, které jsou absorbovány státem, pro soukromý sektor. Tento pokles vládních výdajů by napomohl vytvářet nové soukromé investiční projekty. Celkově podpora soukromého sektoru by napomohla oživit hospodaření státu.

Není tedy přehlédnutelné, že se fiskální situace zhoršuje, přičemž vývoj ekonomické situace České republiky není příznivý. Přes snahy vlád ČR její zadluženost i nadále roste. V případě, že tato situace i nadále bude pokračovat, je velkou pravděpodobností, že dospěje až ke státnímu bankrotu, který je posledním stupněm řešení předluženosti státu.

Použité zdroje

Knižní publikace

BRČÁK, J., SEKERKA, B. 2010. *Makroekonomie*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

HEDIJA, V., MUSIL, P. 2009. *Praktikum Makroekonomie*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Příbram. 303 s. ISBN 978-80-7380-158-8

HEMERNÍKOVÁ, B., MAAAYTOVÁ, a kol. 2010. *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0.

HOLMAN, R. 2005. *Ekonomie*. 4. vydání. C. H. Beck. Praha. 709 s. ISBN 80-7179-891-6.

KADERÁBKOVÁ, J., PEKOVÁ, J. 2012. *Územní samospráva – udržitelný rozvoj a finance*. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 297 s. ISBN 978-80-7357-910-4.

LIŠKA, V. a kol. 2004. *Makroekonomie*. 2. vydání. Professional Publishing. 554 s. ISBN 80-86419-54-1

PEKOVÁ, J. 2005. *Veřejné finance*. 3. vydání. ASPI, a.s. Praha. 527 s. ISBN 80-7357-049-1.

PLCHOVÁ, B., ABRHÁM, J., HELÍSEK, M. 2010. *Česká republika a EU, Ekonomika – Měna, Hospodářská politika*. KRIGL. Praha. 206 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

RUSMICOVA, L., SOUKUP, J. a kol. 2002. *Makroekonomie*. 5. vydání. Melandrium, Praha. 167 s. ISBN 80-86175-24-3

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. 1995. *Ekonomie*. 13. vydání, Nakladatelství Svoboda, Praha. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X

WAWROSZ, P., HEISLER, H., MACH, P. 2012. *Realie k makroekonomii – odborné texty, mediální reflexe, praktické analýzy*. Wolters Kluwer ČR, a.s. Praha. 472 s. ISBN 978-80-7357-848-0.

Oficiální dokument

ČESKO, Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě

ČESKO, Zákon č. 218/2000 Sb. Zákon o rozpočtových pravidlech

ČESKO, Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Elektronické zdroje

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2004. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice>>.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2005. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2006. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2007. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2008. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2009. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2010. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2011. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2012. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2013. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2014. [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=čistá+pozice> >.

Daňová Statistika. Ministerstvo financí. [online]. 31. července 2014. [cit.14-10-15]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/dane/danova-statistika>>.

Evropské strukturální a investiční fondy. Platební a certifikační orgán – národní fond [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. 5. března 2009. [cit. 14-06-15]. Dostupné z <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/P/Platební-a-certifikační-organ-Národní-fond>>.

Eurostat. General government deficit/surplus. [online]. [cit. 14-10-28]. Dostupné z <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00127&plugin=1>>.

Eurostat. Míra růstu HDP. [online]. [cit. 14-10-28]. Dostupné z <<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tec00115>>.

Makroekonomické údaje. [online]. Český statistický úřad. [cit. 14-09-30] <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>>.

MALÁ, B. Standard & Poor's potvrdila rating ČR, letos čeká schodek rozpočtu na 3 %. [online]. Patria. 26. července 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z <<http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2392827/standard-and-poors-potvrdila-rating-cr-letos-ceka-schodek-rozpocetna-3-.html>>.

Národní fond. Systém vlastních zdrojů Evropské unie [online]. Ministerstvo financí České republiky. 12. května 2009 [cit. 14-06-30]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/vlastni-zdroje>>.

OECD. Total tax revenue [online]. 17th January 2014. [cit. 14-07-31]. Dostupné z <http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/total-tax-revenue_20758510-table2>.

PIKHART, Z. Proč právě cenová stabilita jako hlavní cíl měnové politiky. [online] Brightside.blog. 14. srpna 2010. [cit. 14-10-16]. Dostupné z <<http://brightside.blog.cz/1008/proc-prave-cenova-stabilita-jako-hlavni-cil-menove-politiky>>.

Rating zemí světa [online]. Finance. 1. června 2014 [cit. 2014-09-30]. Dostupné z <<http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/rating/hodnoceni/>>.

Rozpočtové určení daní [online]. Finanční správa. 1. leden 2014. Dostupné z <<http://www.financisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/danovy-system-cr/rozpocetove-urceni-dani>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2004. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2005. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2006. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2007. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2008. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2009. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2010. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2011. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2012. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2013. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

Státní závěrečný účet ČR za rok 2014. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [cit. 14-10-18]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+závěrečný+účet>>.

TROUSILOVÁ, A, Rating [online]. Tema novinky. [cit. 2014-09-30]. Dostupné z <<http://tema.novinky.cz/rating>>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozdělení daňových nástrojů fiskální decentralizace.....	9
Tabulka 2: Ratingové stupně tří největších agentur.....	10
Tabulka 3: Zobrazení hodnocení států dle ratingových stupňů.....	11
Tabulka 4: Vývoj složené daňové kvóty ve státech EU v letech 2005 - 2012 v % (dle OECD).....	18
Tabulka 5: Vývoj daňových příjmů v letech 2004 až 2013 (mil. Kč).....	21
Tabulka 6: Míra finanční soběstačnosti obcí v ČR v letech 2004 až 2013 (v %).....	27
Tabulka 7: Míra finanční soběstačnosti krajů v ČR v letech 2004 až 2013 (v %).....	28
Tabulka 8: Vývoj zadluženosti obcí v letech 2004 až 2013 (mld. Kč).....	28
Tabulka 9: Vývoj zadluženosti krajů v letech 2004 až 2013 (mld. Kč).....	29
Tabulka 10: Vývoj veřejných příjmů, výdajů a sald v letech 2004 až 2013 (mld. Kč).....	31
Tabulka 11: Vývoj sald primární bilance v letech 2004 až 2013 (mld. Kč).....	33
Tabulka 12: Vývoj příjmů a výdajů SR v letech 2004 až 2013 (mld. Kč).....	34
Tabulka 13: Vládní deficit a vládní dluh podle Maastrichtu (% HDP).....	35
Tabulka 14: Vývoj čisté pozice v letech 2004 až 2013 (mil. Kč).....	44
Tabulka 15: Vývoj dotací z EU v porovnání s příjmy státu v letech 2004 až 2013.....	47
Tabulka 16: Vývoj členských příspěvků do EU v porovnání s výdaji státu v letech 2004 až 2013.....	47
Tabulka 17: Reálné změny HDP v letech 2004 až 2013 (v %).....	49
Tabulka 18: Vývoj HDP, výdajů domácností a vládních výdajů na konečnou spotřebu (mld. Kč).....	51
Tabulka 19 : Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2004 až 2013 (v %).....	53
Tabulka 20 : Vývoj míry inflace v letech 2004 až 2013 (v %).....	58
Tabulka 21: Vývoj zahraniční zadluženosti v letech 2004 až 2013 (v %).....	62
Tabulka 22: Vývoj zahraniční zadluženosti v letech 2004 až 2013 (v %).....	63

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vazby mezi veřejnými výdaji, veřejnými výdajovými projekty a výdajovými programy.....	16
Obrázek 2: Grafické znázornění poměru vybraných daní za rok 2013.....	22
Obrázek 3: Rozpočtové určení daní pro rok 2013 až 2015.....	23
Obrázek 4: Rozpočtová soustava ČR.....	25
Obrázek 5: Grafické znázornění porovnání sald obcí a krajů v období od roku 2004 do roku 2013.....	30
Obrázek 6: Grafické znázornění vývoje příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů v období 2004 až 2013.....	32
Obrázek 7: Grafické znázornění vývoje sald primární bilance v období 2004 až 2013.....	33
Obrázek 8: Grafické znázornění vývoje příjmů, výdajů a deficitu SR v období 2004 až 2013 (mld. Kč).....	34
Obrázek 9: Grafické znázornění vývoje vládního deficitu a vládního dluhu v období od roku 2004 až 2013 (% HDP).....	36
Obrázek 10: Průměrný vládní deficit států EU v období od 2004 až 2013 (% HDP).....	46
Obrázek 11: Grafické znázornění průměrného vládního deficitu EU (% HDP).....	46
Obrázek 12: Grafické znázornění vývoje reálné změny HDP v letech 2004 až 2013, predikce na rok 2014 (v %).....	50
Obrázek 13: Grafické znázornění vývoje HDP, výdajů domácností a výdajů vlády v letech 2004 až 2013.....	52
Obrázek 14: grafické znázornění vývoje míry nezaměstnanosti v letech 2004 až 2013, predikce na rok 2014 (v %).....	53
Obrázek 15: grafické znázornění vývoje míry inflace v letech 2004 až 2013 a zároveň predikce na rok 2014 (v %).....	59
Obrázek 16: grafické znázornění vývoje běžného účtu, finančního účtu a celkové zahraniční zadluženosti v letech 2004 až 2013 (v mld. Kč).....	62
Obrázek 17: Grafické znázornění vývoje podílu běžného účtu na HDP v letech 2004 až 2013, predikce na rok 2014 (v %).....	63
Obrázek 18: Magický čtyřúhelník.....	64

Seznam zkratk

OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
RUD	Roční určení daní
HPD	Hrubý domácí produkt
MF	Ministerstvo financí
SR	Státní rozpočet
VR	Veřejný rozpočet
VP	Veřejné příjmy
VV	Veřejné výdaje
NF	Národní fond
TOR	Tradiční vlastní zdroje

Seznam příloh

Příloha 1 : Porovnání deficitů/přebytků zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013

Příloha 2: Porovnání tempa růstu HDP zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013

Příloha 3: Porovnání míry nezaměstnanosti zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013

Příloha 4: Porovnání míry inflace zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013

Příloha 1

Porovnání deficitů/přebytků zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013 (v % HDP)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgie	-0,2	-2,6	0,3	0,0	-1,1	-5,5	-4,0	-3,9	-4,1	-2,9
Bulharsko	1,8	1,0	1,8	1,1	1,6	-4,2	-3,2	-2,0	-0,5	-1,2
Česká republika	-2,7	-3,1	-2,3	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,9	-4,0	-1,3
Dánsko	2,1	5,0	5,0	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,9	-0,7
Německo	-3,7	-3,3	-1,5	0,3	0,0	-3,0	-4,1	-0,9	0,1	0,1
Estonsko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	1,0	-0,3	-0,5
Irsko	1,4	1,6	2,8	0,2	-7,0	-13,9	-32,4	-12,6	-8,0	-5,7
Řecko	0,0	0,0	-6,1	-6,7	-9,9	-15,2	-11,1	-10,1	-8,6	-12,2
Španělsko	0,0	1,2	2,2	2,0	-4,4	-11,0	-9,4	-9,4	-10,3	-6,8
Francie	-3,5	-3,2	-2,3	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,9	-4,1
Chorvatsko	-5,1	-3,7	-3,3	-2,5	-2,7	-5,9	-6,0	-7,7	-5,6	-5,2
Itálie	-3,6	-4,2	-3,6	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,5	-3,0	-2,8
Kypr	-3,8	-2,2	-1,1	3,2	0,9	-5,6	-4,8	-5,8	-5,8	-4,9
Lotyšsko	-1,0	-0,4	-0,6	-0,6	-4,0	-8,9	-8,2	-3,4	-0,8	-0,9
Litva	-1,5	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,3	-6,9	-9,0	-3,2	-2,6
Lucembursko	-1,0	0,2	1,4	4,2	3,3	-0,5	-0,6	0,3	0,1	0,6
Maďarsko	-6,4	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,4
Malta	-4,4	-2,7	-2,6	-2,3	-4,2	-3,3	-3,3	-2,6	-3,7	-2,7
Nizozemsko	-1,8	-0,3	0,2	0,2	0,2	-5,5	-5,0	-4,3	-4,0	-2,3
Rakousko	-4,8	-2,5	-2,5	-1,3	-1,5	-5,3	-4,5	-2,6	-2,3	-1,5
Polsko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-7,6	-4,9	-3,7	-4,0
Portugalsko	-6,2	-6,2	-4,3	-3,0	-3,8	-9,8	-11,2	-7,4	-5,5	-4,9
Rumunsko	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,6	-8,9	-6,6	-5,5	-3,0	-2,2
Slovinsko	-2,2	-1,5	-1,3	-0,1	-1,8	-6,1	-5,7	-6,2	-3,7	-14,6
Slovensko	-2,3	-2,9	-3,6	-1,9	-2,4	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,6
Finsko	2,2	2,6	3,9	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,1	-2,4
Švédsko	0,3	1,8	2,2	3,3	2,0	-0,7	0,0	-0,1	-0,9	-1,3
Spojené království	-3,6	-3,5	-2,9	-3,0	-5,1	-10,8	-9,6	-7,6	-8,3	-5,8

Příloha 2

Porovnání tempa růstu HDP zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013 (v %)

Země / Období	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgie	3,3	1,8	2,7	2,9	1	-2,8	2,3	1,8	-0,1	0,2
Bulharsko	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,6	0,9
Česká republika	4,7	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1	-0,9
Dánsko	2,3	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	0,4
Německo	1,2	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4	3,3	0,7	0,4
Estonsko	6,2	8,9	10,2	7,3	-4,1	-14,1	3,3	8,7	4,5	2,2
Irsko	4,2	6,1	5,5	5	-2,2	-6,4	-1,1	2,2	0,2	-0,3
Řecko	4,4	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-7	-3,9
Španělsko	3,3	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,8	-0,2	0,1	-1,6	-1,2
Francie	2,5	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2	0	0,2
Chorvatsko	4,1	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-2,2	-0,9
Itálie	1,7	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,9
Kypr	4,2	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4
Lotyšsko	8,8	10,1	11	10	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1
Litva	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6	3,7	3,3
Lucembursko	4,4	5,3	4,9	6,6	-0,7	-5,6	3,1	1,9	-0,2	2,1
Maďarsko	4,8	4	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,1	1,6	-1,7	1,1
Malta	-0,3	3,6	2,6	4,1	3,9	-2,8	4,3	1,4	1,1	2,9
Nizozemsko	2,2	2	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,5	0,9	-1,2	-0,8
Rakousko	2,6	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	1,8	2,8	0,9	0,3
Polsko	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2	1,6
Portugalsko	1,6	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2	-1,4
Rumunsko	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Slovinsko	4,4	4	5,8	7	3,4	-7,9	1,3	0,7	-2,5	-1,1
Slovensko	5,1	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3	1,8	0,9
Finsko	4,1	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,4	2,8	-1	-1,4
Švédsko	4,2	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5	6,6	2,9	0,9	1,6
Spojené království	3,2	3,2	2,8	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,3	1,7
Island	7,8	7,2	4,7	6	1,2	-6,6	-4,1	2,7	1,5	3,3
Norsko	4	2,6	2,3	2,7	0,1	-1,6	0,5	1,3	2,9	0,6
Švýcarsko	2,4	2,7	3,8	3,8	2,2	-1,9	3	1,8	1	1,9
Černá Hora	4,4	4,2	8,6	10,7	6,9	-5,7	2,5	3,2	-2,5	:
Makedonie	4,6	4,4	5	6,1	5	-0,9	2,9	2,8	-0,4	2,9
Srbsko	9,3	5,4	3,6	5,4	3,8	-3,5	1	1,6	-1,5	2,5
Turecko	9,4	8,4	6,9	4,7	0,7	-4,8	9	:	:	:
Spojené státy	3,8	3,3	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2
Japonsko	2,4	1,3	1,7	2,2	-1	-5,5	4,7	-0,5	1,5	1,5

Příloha 3

Porovnání míry nezaměstnanosti zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013 (v %)

Země / Období	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgie	8,4	8,5	8,3	7,5	7	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4
Bulharsko	12,1	10,1	9	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13
Česká republika	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7
Dánsko	5,5	4,8	3,9	3,8	3,4	6	7,5	7,6	7,5	7
Německo	10,5	11,3	10,3	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9	5,5	5,3
Estonsko	10,1	8	5,9	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10	8,6
Irsko	4,5	4,4	4,5	4,7	6,4	12	13,9	14,7	14,7	13,1
Řecko	10,6	10	9	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5
Španělsko	11	9,2	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1
Francie	8,9	8,9	8,8	8	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3
Chorvatsko	13,9	13	11,6	10	8,9	9,6	12,3	13,9	16,1	17,3
Itálie	8	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7	12,2
Kypr	4,6	5,3	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9
Lotyšsko	11,7	10	7	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15	11,9
Litva	10,9	8,3	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8
Lucembursko	5	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9
Maďarsko	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10	11,2	10,9	10,9	10,2
Malta	7,2	6,9	6,8	6,5	6	6,9	6,9	6,4	6,3	6,4
Nizozemsko	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4	5,3	6,7
Rakousko	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2	4,3	4,9
Polsko	19,1	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3
Portugalsko	7,5	8,5	8,6	8,9	8,5	10,6	12	12,9	15,8	16,4
Rumunsko	8	7,1	7,2	6,4	5,6	6,5	7	7,2	6,8	7,1
Slovensko	6,3	6,5	6	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1
Slovensko	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14	14,2
Finsko	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2
Švédsko	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8	8
Spojené království	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,5	7,8	8,1	7,9	7,6
Island	3,1	2,6	2,9	2,3	3	7,2	7,6	7,1	6	5,4
Norsko	4,3	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5
Turecko	:	9,5	9	9,1	10	13	11,1	9,1	8,4	9
Spojené státy	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4
Japonsko	4,7	4,4	4,1	3,8	4	5,1	5	4,6	4,3	4

Příloha 4

Porovnání míry inflace zemí Evropské unie od roku 2004 do roku 2013 (v %)

Země / Období	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgie	1,9	2,5	2,3	1,8	4,5	0	2,3	3,4	2,6	1,2
Bulharsko	6,1	6	7,4	7,6	12	2,5	3	3,4	2,4	0,4
Česká republika	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5	1,4
Dánsko	0,9	1,7	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	2,7	2,4	0,5
Německo	1,8	1,9	1,8	2,3	2,8	0,2	1,2	2,5	2,1	1,6
Estonsko	3	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2	3,2
Irsko	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6	1,2	1,9	0,5
Řecko	3	3,5	3,3	3	4,2	1,3	4,7	3,1	1	-0,9
Španělsko	3,1	3,4	3,6	2,8	4,1	-0,2	2	3,1	2,4	1,5
Francie	2,3	1,9	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7	2,3	2,2	1
Chorvatsko	2,1	3	3,3	2,7	5,8	2,2	1,1	2,2	3,4	2,3
Itálie	2,3	2,2	2,2	2	3,5	0,8	1,6	2,9	3,3	1,3
Kypr	1,9	2	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1	0,4
Lotyšsko	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3	0
Litva	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	1,2
Lucembursko	3,2	3,8	3	2,7	4,1	0	2,8	3,7	2,9	1,7
Maďarsko	6,8	3,5	4	7,9	6	4	4,7	3,9	5,7	1,7
Malta	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2	2,5	3,2	1
Nizozemsko	1,4	1,5	1,7	1,6	2,2	1	0,9	2,5	2,8	2,6
Rakousko	2	2,1	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	2,6	2,1
Polsko	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4	2,7	3,9	3,7	0,8
Portugalsko	2,5	2,1	3	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6	2,8	0,4
Rumunsko	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	5,8	3,4	3,2
Slovensko	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	2,8	1,9
Slovensko	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5
Finsko	0,1	0,8	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	3,2	2,2
Švédsko	1	0,8	1,5	1,7	3,3	1,9	1,9	1,4	0,9	0,4
Spojené království	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5	2,8	2,6
Island	2,3	1,4	4,6	3,6	12,8	16,3	7,5	4,2	6	4,1
Norsko	0,6	1,5	2,5	0,7	3,4	2,3	2,3	1,2	0,4	2
Švýcarsko	:	:	1	0,8	2,3	-0,7	0,6	0,1	-0,7	0,1
Turecko	10,1	8,1	9,3	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	9	7,5
Spojené státy	2,7	3,4	3,2	2,8	3,8	-0,4	1,6	:	:	:
Japonsko	0	-0,3	0,3	0	1,4	-1,4	-0,7	:	:	: